

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ**

КЫРГЫЗ БИЛИМ БЕРҮҮ АКАДЕМИЯСЫ

КӨРКӨМ ӨНӨР

**Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүчү
мекемелеринин 5-7-класстары үчүн предметтик
стандарты**

Бишкек–2022

**Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүчү мекемелеринин 5-7-
класстары үчүн Көркөм өнөр предметинин стандарты**

Иштеп чыгуучулар:

Акматов Д.А. – КББАнын Технология, искусство жана ден соолук маданияты лабораториясынын ага илимий кызматкери.

Оторбекова А.М. – Ж. Баласагын атындагы КУУнун Педагогика факультетинин «Көркөм өнөр» жана «Технология» сабактары боюнча ага окутуучусу.

Омуралиева Э.Т. – Кыргыз Мамлекеттик Мемориалдык М.В.Фрунзе үй-музейинин илимий-экспозициялык бөлүмүнүн башчысы.

Рецензенттер:

Дөөлөтбаева Н.Ө. – Бишкек шаарындагы А.Каниметов атындагы № 1 мектеп-интернатынын «Көркөм өнөр» жана «Технология» предметтеринин мугалими.

Жамангулова К.У. – Ж. Баласагын атындагы КУУнун кесиптик колледжинин «Көркөм өнөр» предметинин окутуучусу.

МАЗМУНУ

1-БӨЛҮМ. ЖАЛПЫ ЖОБОЛОР	4
1.1. Документтин статусу жана түзүмү.....	4
1.2. Негизги ченемдик документтердин системасы.....	4
1.3. Негизги түшүнүктөр жана терминдер.....	5
2-БӨЛҮМ. ПРЕДМЕТТИН КОНЦЕПЦИЯСЫ	9
2.1. Окутуунун максаттары жана милдеттери	9
2.2. Предметтин түзүлүш методологиясы	11
2.3. Предметтик компетентциялар.....	12
2.4. Негизги жана предметтик компетенциялардын ортосундагы байланыш.....	13
2.5. Мазмундук линиялары. Окуу материалын класстар жана мазмундук линиялар боюнча бөлүштүрүү.....	15
2.6. Предметтер аралык байланыштар жана өтмө тематикалык линияларды ишке ашыруу.....	19
3-БӨЛҮМ. ОКУУНУН ЖЫЙЫНТЫГЫ ЖАНА БААЛОО	20
3.1. Окуучулардын күтүлгөн окуу натыйжалары (бөлүмдөр жана класстар боюнча).....	20
3.2. Окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоонун негизги стратегиялары, методдору жана критерийлери.....	27
4-БӨЛҮМ. ОКУУ ПРОЦЕСИН УЮШТУРУУГА ТАЛАПТАР.....	30
4.1. Предметти окутуунун методикасына коюлуучу негизги талаптар.....	30
4.2. Ресурстук камсыздоонун минималдуу талаптары.....	30
4.3. Мотивациялоочу жана коопсуз билим берүү чөйрөсүн түзүү	32
АДАБИЯТТАР.....	34

1-БӨЛҮМ. ЖАЛПЫ ЖОБОЛОР

1.1. Документтин статусу жана түзүмү

Кыргызстандагы негизги класстар (5-7-класстар) үчүн Көркөм өнөр предмети боюнча стандарт Кыргыз Республикасынын "Билим берүү жөнүндө" Мыйзамынын (2003-ж.),

Кыргыз Республикасынын мектептик жалпы билим берүүсүнүн мамлекеттик билим берүү стандартынын (Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 22-июлундагы № 393 токтому) негизинде түзүлгөн.

Предметтик стандарт "Искусство" билим берүү тармагынын максаттарына ылайык "Көркөм өнөр" предметинин каражаттары менен окуучуларды окутуунун, тарбиялоонун жана өнүктүрүүнүн жалпы стратегиясын аныктайт, предметти өздөштүрүүгө карата базалык талаптарды камтыйт жана КР ББИМ тарабынан бекитилет.

Предметтик стандарт Кыргызстандын билим берүү системасында окуу процессин камсыздоонун мазмунун жана жаңы педагогикалык шарттарын жөнгө салуучу окуу программаларын жана окуу китептерин иштеп чыгуучулардын багытын аныктайт. Конкреттүү программаларда жана окуу китептеринде ушул стандартта берилген ыкмалары, принциптери жана окутуунун методдору чагылдырылат; структуралаштыруу, окуу материалын окутуунун ырааттуулугу, курстун айрым бөлүмдөрүн окутуудагы окуу жүктөмдөрүнүн болжолдуу бөлүштүрүүсү берилет.

Негизги мектепте окуу жүгүнүн көлөмү Базистик окуу Планына ылайык аныкталган.

Стандарттын инсандын руханий маданиятын калыптандырууга, улуттук маданий мурастарды өздөштүрүүгө, жалпы адамзаттык баалуулуктарга аралашууга багытталгандыгы негизги мааниге ээ. Көркөм өнөр предмети мектеп дисциплинасы катары интегративдик мүнөзгө ээ, ал мейкиндиктеги-визуалдык искусствосунун ар кандай түрлөрүнүн негиздерин камтыйт – живопись, графика, скульптура, дизайн, архитектура, элдик жана декоративдик-прикладдык искусство. Стандарттын мазмуну визуалдык образдын заманбап шарттарда таанып-билүү, баарлашуу жана кесиптик ишмердүүлүк каражаты катары ролунун өсүшүн эске алат.

1.2. Негизги ченемдик документтердин системасы

Бул стандарт төмөнкү ченемдик документтерге негизделген:

1. «Билим берүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамы (2003);
2. 2019-2023-жылдарга Кыргыз Республикасында Инклюзивдик билим берүүнү өнүктүрүү концепциясы. КРӨ 2019-жыдын 19-июлундагы № 360 токтому;
3. 2018-2040-жылдарга Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн Улуттук стратегиясы;
4. 2021-2026-жылдары Кыргыз Республикасында Кыргыз жараны деп жарандардын өзүн таануусун өнүктүрүүнүн концепциясы.
5. Кыргыз Республикасында 2021-2040-жылдарга билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясы (Кыргыз Республикасынын Президентинин 2018-жылдын 31-октябрындагы № 221 Жарлыгы менен бекитилген);
6. Кыргыз Республикасынын Президентинин Жарлыгы менен бекитилген Инсандын руханий-адептик өнүгүүсү жана дене тарбия концепциясы. С.Н. Жапаров 2021-жыл 29-январь;

7. Кыргыз Республикасынын мектептик жалпы билим берүүсүнүн мамлекеттик билим берүү стандарты (Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 22-июлундага № 393 токтому);
8. Кыргыз Республикасынын жалпы орто билим берүүсүнүн мамлекеттик билим берүү стандарты (Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 22-июль 2022-жылдагы № 3 токтому).

1.3. Негизги түшүнүктөр жана терминдер

Бул предметтик стандартта төмөнкү негизги терминдер жана түшүнүктөр колдонулат.

Анализ (грек тилинен «ажыратуу») – талдоо, адамдын таанып-билүү же объект-когнитивдик ишмердүүлүгүнүн жүрүшүндө аткарылуучу объектти (нерсе, касиет, нерселердин ортосундагы мамилелер) анын курамдык бөлүктөрүнө бөлүүгө багытталган аракет.

Баа – бул окуучуларды баалоонун натыйжаларынын сандык жана сапаттык чагылдырылышы.

Баалоо – бул окуучулардын этикалык жана интеллектуалдык өнүгүүсүнө жана турмуштук маанилүү компетенцияларга ээ болушуна багытталган когнитивдик ишмердүүлүгүн өлчөө, чечмелөө жана талдоо процесси, ошондой эле окуучуларга, мугалимдерге, ата-энелерге (мыйзамдуу өкүлдөрдүн) талаптардын сакталышын аныктоо үчүн кайтарым байланыш менен камсыз кылуу. Билим берүүнүн сапатын жогорулатуу максатында мамлекеттик стандарттын талаптары менен бул иштин жыйынтыгы.

Баалоо критерийи – бул белги, анын негизинде бир нерсе бааланат, аныкталат же классификацияланат, талкуу предметинин так иштелип чыккан мүнөздөмөлөрү.

Баалоонун нормалары – окуучулардын билимине, көндүмдөрүнө жана жөндөмдүүлүктөрүнө милдеттүү бирдей талаптар. Окуу предметтери боюнча окуучулардын окуу иш-аракетинин натыйжаларын баалоо ченемдери билим берүү стандарттары жана окуу пландары менен аныкталган билим берүүнүн натыйжаларына негизделет жана окуучулардын окуу жетишкендиктерин текшерүүнү жана баалоону уюштурууда бирдиктүү ыкмаларды ишке ашырууга багытталган.

Базалык окуу планы – милдеттүү түрдө окулуучу предметтердин тизмесин, аларды окуунун ырааттуулугун, окуу жүктөмүнүн көлөмүн жана формаларын белгилеген документ болуп саналат.

Белги – окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоонун символу, сандык туюнтмасы.

Билим берүү натыйжасы – негизги жана предметтик компетенцияларды өздөштүрүү деңгээлинде туюнтулган окуу процессинин белгилүү бир этабында окуучулардын билим берүү жетишкендиктеринин жыйындысы.

Билим берүү чөйрөсү – окуучуларга окутуу жана тарбиялоочу таасирин тийгизген атайын уюштурулган шарттардын, процесстердин жана социалдык өз ара аракеттенүүлөрдүн жыйындысы.

Билим берүү – бул окуучулардын билимге, билгичтикке, көндүмдөрдү жана компетенцияларга ээ болуу, билимди күнүмдүк турмушта колдонуу тажрыйбасын алуу жана окуучулардын өмүр бою билим алууга мотивациясын калыптандыруу боюнча иш-аракеттерин уюштуруунун максаттуу процесси.

Билим берүүнүн сапаты – билим берүүнүн натыйжасы билим берүүнүн ар кандай субъекттеринин (окуучулардын, мугалимдердин, ата-энелердин (мыйзамдуу өкүлдөр), иш

берүүчүлөрдүн, бүтүндөй коомдун) күтүүлөрүнө же алар тарабынан коюлган билим берүү максаттарына жана милдеттерине жооп берүү даражасы.

Визуалдык ишмердүүлүк – бул жашоодо алган таасирлерин чагылдырууга гана эмес, ошондой эле көркөм материалдардын (карандаш, боёк, кыл калем ж.б.) жардамы менен сүрөттөлгөн нерсеге болгон мамилесин билдирүүгө багытталган көркөм чыгармачылык иш.

Гендердик теңчилик – аялдар менен эркектердин бирдей укуктук статусу жана аны ишке ашыруунун бирдей мүмкүнчүлүктөрү, жынысына карабастан адамдарга жашоонун саясий, экономикалык, эмгектик, социалдык, коомдук жана маданий чөйрөлөрүндө өз мүмкүнчүлүктөрүн эркин пайдаланууга мүмкүндүк берет.

Декоративдүүлүк – сүрөт искусствосунун эмоционалдык-экспрессивдүү жана көркөм-уюштуруучулук ролун күчөтүүчү көркөм касиеттердин жыйындысы.

Долбоор – бул өз алдынча жана топтук иш-аракеттерди камтыган, практикалык же теориялык жактан маанилүү маселени чечүүнүн натыйжасында алынган натыйжага багытталган мектеп окуучуларынын когнитивдик, аффективдик (эмоционалдык-баалуулук) жана жүрүм-турумдук ишмердүүлүгүн уюштурууну камсыз кылган педагогикалык технология.

Дизайн – окуучулардын класстын, мектептин, мектептин короосунун ичиндеги чөйрөсүнө өзгөртүү киргизүү максатында баштапкы план боюнча (бир шилтем, сүрөт, эскиз) чыгармачылык иштерди аткарууга багытталган окуучулардын тобунун биргелешкен иш-аракети.

Диагностикалык баалоо – бул окуучулардын билимин, билгичтигин жана көндүмдөрүн (ББК) жана компетенцияларын калыптандыруунун баштапкы деңгээлин аныктоо. Диагностикалык баалоо адатта биринчи сабакта, окуу жылынын башында же бөлүмдүн биринчи сабагында жүргүзүлөт.

Жанр – искусствонун бардык түрлөрүнүн тарыхый өнүккөн ички бөлүнүшү.

Инклюзивдик билим берүү – билим берүү керектөөлөрүнүн көп түрдүүлүгүн жана жеке мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен бардык окуучулардын билимге бирдей жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу.

Инклюзия – ар бир окуучуну билим берүү процессине жана жалпы коомчулуктун/коомдун турмушунун чөйрөлөрүнө кошуу, өзгөчө билимге муктаж окуучуларды окуу жана социалдык-маданий турмуштан четтетүү.

Интеграция – бул окуучуларда дүйнөнү бүтүндөй кабыл алууну калыптандырууга жана негизги компетенцияларды өнүктүрүүгө багытталган айрым предметтердин, билим берүү чөйрөлөрүнүн, жалпы билим берүү процессинин алкагында мазмундун структуралык компоненттеринин ортосундагы байланыштарды түзүү жана өз ара аракеттенүүнү камсыздоо процесси.

Колорит (италия тилинен colorito, латын тилинен – түс, боёк) – белгилүү бир биримдикти түзүүчү жана реалдуулуктун түстүү көп түрдүүлүгүнүн эстетикалык ишке ашырылышы болуп саналган түстөрдүн өз ара байланыштарынын системасы.

Компетенттүүлүк – инсандын белгилүү бир кырдаалда (билим берүү, жеке жана кесиптик) билимдердин жана көндүмдөрдүн ар кандай элементтерин өз алдынча колдонуунун комплекстүү жөндөмү.

Компетенттүүлүк – бул окуучулардын белгилүү бир чөйрөдө натыйжалуу жемиштүү ишмердүүлүгү үчүн зарыл болгон окуу-тарбия иштерине даярдоонун алдын ала белгиленген коомдук талабы (норма).

Композиция (латын тилинен Compositio – жыйноо) – мазмунуна жана мүнөзүнө жараша көркөм чыгарма түзүү. Композиция – чыгармага биримдик жана бүтүндүк берүүчү көркөм форманын эң маанилүү элементи.

Коммуникативдик – активдүүлүк мамиле окуучуну окуу ишинин субъекти катары окуунун борборуна коёт. Коммуникативдик-активдүүлүк мамиленин позициясынан үйрөнүүнүн объектиси болуп анын байкоо, салыштыруу жана сүрөттөө сыяктуу формаларындагы визуалдык ишмердүүлүк саналат. Бул ыкманын усулдук мазмуну биринчи кезекте иштин жеке формаларын кеңири колдонуу менен, көйгөйлүү маселелерди чечүү менен, агай/эжейлер менен окуучулардын ортосундагы өнөктөштүк кызматташтык менен байланышкан билим берүү ишин уюштуруунун жолдору болуп саналат.

Коопсуз билим берүү чөйрөсү – бул окуучуларга зыяндуу же коркунучтуу факторлордун таасири жокко чыгарылган, же алардын таасиринин деңгээли белгиленген стандарттардан ашпаган окутуу шарттарын камсыз кылган чөйрө.

Көндүмдөр – белгилүү бир деңгээлде автоматизмге келтирилген жана кадимки стандарттык кырдаалдарда аткарылуучу аракеттер.

Көркөм өнөрдөгү жанр – сүрөттөлгөн көрүнүштөрдүн (нерселердин, окуялардын) тематикалык түрлөрүнө жараша (тарыхый, мифологиялык, тиричилик, пейзаж, портрет, натюрморт ж. б.) бөлүнүшү.

Көркөм сүрөт өнөрү – турмуштук сүрөттөлүштөргө негизделген (графика, живопись, скульптура, көркөм кол өнөрчүлүк, архитектура жана дизайн) сүрөт өнөрлөрүнүн тобу .

Көрсөткүч (индикатор) – бир нерсенин абалын чагылдыруучу же көрсөтүүчү өлчөө, “өлчөөчү аспап”. Окутуунун натыйжаларынын (көрсөткүчтөрү) - окуучунун жүрүм-турумунда байкалган, күтүлгөн натыйжаларга жетишүүнү далилдеген спецификалык белгилер. Көрсөткүч окуу максаты менен байланышкан, бул факты, максатка жетүүнүн далили жана натыйжа.

Көркөм чыгармаларга эмоционалдык жооп кайтаруунун компетенттүүлүгү – бул курчап турган дүйнөнү жана улуттук, дүйнөлүк маданияттын ар кандай авторлорунун көркөм чыгармаларында чагылдырылган дүйнөнү эмоционалдык түрдө кабылдоо жана бул кабыл алууну сүрөттөп берүү.

Көркөмдүк тарбия – искусство менен баарлашуу, искусствону кабылдоо, көркөм чыгармалардын эстетикалык касиеттерин туура баалоо жөндөмүн калыптандыруу.

Көркөм сүрөт – предметтин реалдуу элеси, эгерде объекттин өзүн анын жоктугунан, кичине же чоң өлчөмдөрү менен көрсөтүү мүмкүн болбосо колдонулат; материалды жана түстү аныктоого мүмкүндүк берет.

Критериалдык баалоо – бул процесстин бардык катышуучуларына алдын ала белгилүү болгон, билим берүүнүн максаттарына жана мазмунуна туура келген, негизги жана предметтик компетенцияларды калыптандырууга көмөктөшүүчү так аныкталган, жамааттык түрдө иштелип чыккан критерийлер менен окуучулардын билим берүү жетишкендиктерин салыштырууга негизделген процесс.

Кызматташуу – бул эки же андан көп адамдардын кандайдыр бир чөйрөсүндө биргелешкен иш процесси. Командадагы ар кандай иш иштеп чыгууга мүмкүн болгон кызматташуу көндүмдөрүн билдирет.

Мамлекеттик компонент – бул Мамлекеттик стандарттын талаптарын ишке ашыруучу жана менчиктин бардык түрүндөгү жана жалпы билим берүү уюмдарында окуу

үчүн милдеттүү болгон жалпы билим берүүнүн базистик окуу планынын структуралык элементи.

Мазмундук линиялар – бул билим берүү стандартында булар изилденип жаткан предметтин маңызын түзгөн негизги түшүнүктөр. Мазмун линиялары - бул окуучулардын изилденип жаткан предмет жөнүндө түшүнүк ала турган предметтин аналитикалык тандалып алынган бөлүктөрү.

Мектептин жалпы билим берүүсүнүн мамлекеттик стандарты – мектептин жалпы билим берүүсүнүн бардык деңгээлдериндеги бардык билим берүү тармактарында белгиленген максаттарды ишке ашырууну камсыз кылуучу, окуу-тарбия процессин жөнгө салуучу, республикалык жана жергиликтүү деңгээлде билим берүү системасын өнүктүрүүнү камсыз кылуучу ченемдик укуктук документ.

Негизги компетенциялар – бул коомдук, мамлекеттик, кесиптик тартипке ылайык аныкталуучу, көп функционалдуу жана ашкере субъективдүү, окуу предметтеринин негизинде ишке ашырылуучу жана окуучулардын коомдук тажрыйбасына негизделген билим берүүнүн өлчөнгөн натыйжалары.

Тарбия – инсандын, үй-бүлөнүн кызыкчылыгында коомдо кабыл алынган жүрүм-турум эрежелеринин жана нормаларынын социалдык-маданий, руханий жана адеп-ахлактык баалуулуктарынын негизинде окуучунун инсандык өнүгүүсүнө, өзүн өзү аныктоосуна жана социалдашуусуна шарттарды түзүүгө багытталган иш-аракет, коом жана мамлекет.

Окутуу технологиясы – бул мугалим менен окуучунун өз ара аракеттенүүсүнүн модели, ал максаттарды (окуу натыйжаларын) так жана конкреттүү коюуну жана аларга натыйжалуу жетишүүнү камсыз кылган окутуунун ушундай ыкмаларын колдонууну камтыйт. Окутуунун технологиясы мугалим менен окуучулардын ортосундагы конструктивдүү өз ара аракеттенүүнү камсыз кылган когнитивдик ишмердүүлүк стратегияларына негизделген.

Окуу максаттары – бул окуучулардын негизги жана предметтик компетенцияларынын белгилүү бир деңгээли менен туюнтулган когнитивдик, аффективдик (эмоционалдык баалуулук) жана жүрүм-турумдук чөйрөлөрдө жетишилген акыркы жана аралыктагы натыйжалар, мында аларды мугалим өлчөп жана баалай алат.

Окутуу ыкмалары («метод – ык» тар маанисинде) — окутуунун тарбиялык, өнүктүрүүчү жана тарбиялык максаттарына жетүүгө багытталган мугалим менен окуучулардын (мугалимдин жетектөөчү ролу менен) өз ара аракеттенүүсүнүн белгилүү ыкмалары; (кеңири мааниде "метод – түшүнүк") – окутуунун ыкмаларынын жана каражаттарынын жыйындысы.

Окуу процесси – бул мугалимдердин түздөн-түз катышуусу жана окуучулардын өз алдынча окуусу менен ар кандай типтеги сабактар түрүндөгү окутуунун жана тарбиялоонун уюштурулган процесси.

Окутуунун натыйжалары – билим берүү процессинин белгилүү бир этабында окуучулардын өздөштүрүү деңгээлинде чагылдырылган билим берүү жетишкендиктеринин жыйындысы.

Палитра (французча палитра) – 1) боёкторду аралаштырууга арналган кичинекей жука жыгач тактай; 2) тигил же бул живописке, ошол сүрөтчүнүн же көркөм окуу жайдын чыгармаларына мүнөздүү түстөрдүн айкалыштарынын мүнөзү.

Перспектива (французча перспективадан, латын тилинен Perspicio – ачык көрүп турам) – үч өлчөмдүү денелерди тегиздикте сүрөттөө, алардын өзүнүн мейкиндик

түзүлүшүн жана мейкиндиктеги жайгашуусун, анын ичинде байкоочудан алыстыгын жеткирүү системасы.

Предметтик компетенциялар – негизги компетенцияларга карата жеке, билим берүү натыйжаларынын жыйындысы түрүндө айрым предметтердин негизинде аныкталат.

Психологиялык жана маалыматтык коопсуздук зомбулуктун ар кандай түрүнүн көрүнүштөрүн минималдаштырууну, расасына, социалдык тегине, динине, жынысына жана туулган жерине карабастан инсандын өнүгүшүнө көмөктөшүүчү толеранттуу, достук чөйрөнү уюштурууну, ошондой эле зыяндуу маалыматтардан коргоону камтыйт.

Ыргак (ритм) – чыгармалардын композициялык курулушунун өзгөчөлүгү, ал кандайдыр бир бөлүктөрдүн алмашып же кайталанышы. Ритм көркөм образдын экспрессивдүүлүгүн күчөтөт.

Чийме – объекттин белгилүү масштабда чийүү жана өлчөө жардамы менен, өлчөмдөрүн так сактоо менен, параллелдүү пропорциялардын ыкмаларын колдонуу менен, объекттин өлчөмү жана формасы жөнүндө маалыматтарды камтыган графикалык сүрөттөлүш.

Эскиз – сүрөтчү тарабынан эркин жана тез аткарылган кичинекей өлчөмдөгү графикалык каражаттар, боёктор менен аткарылган сүрөттөр же бедиздик (скульптуралык) чыгармалардын долбоору.

Эстетикалык тарбия – бул көркөм өнөрдөгү, жаратылыштагы жана курчап турган бардык айлана-чөйрөдөгү нагыз сулуулук аркылуу тарбиялоо.

Эстетикалык өнүгүү – бул жашоону образдуу жана көркөм кабыл алуу жөндөмүнүн жана ага болгон эмоционалдык-психологиялык мамиленин калыптануу жана байытуу процесси.

2-БӨЛҮМ. ПРЕДМЕТТИН КОНЦЕПЦИЯСЫ

2.1. Окутуунун максаттары жана милдеттери

Окутуунун максаты – маданияттын көркөм, адеп-ахлак мейкиндигинде өзүнөзү көрсөтүү жана багыт алуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылган дүйнөнү эмоционалдык, баалуулукка негизделген, эстетикалык өздөштүрүү формасы катары окуучулардын визуалдык-мейкиндикте ой жүгүртүүсүн өнүктүрүү.

Негизги максаттар:

- жашоодо таанып билүүнүн өзгөчө ыкмасы жана баарлашууну уюштуруунун каражаты катары алардын жалпы руханий маданиятынын бир бөлүгү катары окуучулардын көркөм маданиятынын негиздерин калыптандыруу;

- окуучулардын - курчап турган дүйнөнүн эстетикалык, эмоционалдык-баалуулук көз карашын өнүктүрүү;

- байкоочулукту, эмпатия жөндөмүн, ассоциативдик ой жүгүртүүнүн визуалдык эс тутумун, көркөм табитти жана чыгармачыл кыял чабыттарын өнүктүрүү;

- маданияттын көркөм жана адеп-ахлактык мейкиндигинде өзүн көрсөтүү жана багыттоо дүйнөсүн эмоционалдык-баалуулук менен өздөштүрүүнүн формасы катары визуалдык-мейкиндик ой жүгүртүүсүн өнүктүрүү;

- көркөм маданиятты мейкиндик формаларында ишке ашырылган руханий баалуулуктардын материалдык көрүнүшү катары анын түрлөрүнүн, жанрларынын жана стилдеринин бардык көп түрдүүлүгүндө өздөштүрүү (ар түрдүү элдердин фольклордук

көркөм чыгармачылыгы, ата мекендик жана чет өлкөлүк искусствонун классикалык чыгармалары, азыркы замандын искусствосу);

- архитектурада, көркөм искусстводо предметтик-материалдык жана мейкиндик чөйрөсүнүн улуттук образдарында, адамдын сулуулугун түшүнүүдө чагылдырылган өз Мекенинин маданиятынын тарыхын урматтоого тарбиялоо;

- визуалдык-мейкиндик искусствосунун ар кандай түрлөрүндө жана жанрларында: сүрөттөөчү (живопись, графика, скульптура), декоративдик-колдонмо, архитектурада жана дизайнда көркөм образды түзүү тажрыйбасын алуу; театр жана кино искусствосундагы визуалдык көрүнүштүн үстүндө иштөө тажрыйбасын алуу;

- ар кандай көркөм каражаттар менен жана ар кандай ыкмаларда, визуалдык-мейкиндик искусствосунун ар кандай түрлөрүндө, көркөм иштин өзгөчө формаларында, анын ичинде МКТга негизделген (санариптик фотография, видеожазуу, компьютердик графика, мультипликация жана анимация) иш тажрыйбасын алуу;

- көркөм сүрөт искусствосунун чыгармалары менен баарлашуу муктаждыгын өнүктүрүү, көркөм чыгармаларды кабылдоо, интерпретациялоо жана баалоо боюнча практикалык көндүмдөрдү өздөштүрүү, көркөм маданияттын салттарына маанилик эстетикалык жана жеке-маанилүү баалуулук катары активдүү мамилени калыптандыруу.

Жалпы билим берүү мектебиндеги "Көркөм өнөр" предмети окуучулардын көркөм руханий маданияттын улуу муундар тарабынан иштелип чыккан тынчтык мамилелеринин ажырагыс бөлүгү катары калыптандырууга багытталган. Искусство тарабынан топтолгон адамзат цивилизациясынын жогорку баалуулуктары катары бул баалуулуктар жашоодогу жана искусстводогу көрктүү жана көрксүз нерселерге адеп-ахлактык-эстетикалык сезимталдыкты тарбиялоонун, калыптандыруунун каражаты болушу керек.

Көркөм өнөр предметин өздөштүрүү-негизги мектепте окуучуларга көркөм-эстетикалык билим берүүнү, тарбиялоону улантуу жана алар алган көркөм тажрыйбага таянат. Бул предмет окуучулардын дүйнөнү таанып-билүүсүнүн калыптандырууга, өзүнүн көркөм-чыгармачылык ишмердүүлүгүнүн жана ата мекендик жана чет элдик көркөм маданияттын көрүнүктүү өкүлдөрүнүн чыгармалары менен таанышуу тажрыйбасынын негизинде көркөм баалуулуктарын көрө билүүсүнө багытталган.

Окутуу колдонмо жасалга өнөрүнүн чыгармаларын билүү, образдуу тилди өздөштүрүү жана салттуу элдик, классикалык жана заманбап колдонмо жасалга өнөрүнүн социалдык ролун өздөштүрүү аркылуу курулат. Көркөмдүктүн тилине колдонмо жасалга өнөрүнүн түрдүү чыгармаларын киргизүү менен окуучулар сабактан сабакка чейин декоративдик композициянын формаларынын, конструкцияларынын, түстүү жана сызыктуу ыргактарын экспрессивдүүлүгүн, тигил же бул материалдын пластикалык өзгөчөлүктөрүн жана мүмкүнчүлүктөрүн өздөштүрүп, ошол искусствонун тилинде ой жүгүртүүгө үйрөнүшөт.

2.2. Предметтин түзүлүш методологиясы

Негизги мектепте көркөм ишмердүүлүктүн ар бир түрүн (сүрөт, декоративдик жана дизайнердик) өздөштүрүү төмөнкүчө: окуучулар ар кандай көркөм каражаттар жана техникалар менен таанышат, андан кийин чыгармачыл тапшырмалар системасы аркылуу окуучуларда дизайнды ишке ашыруу үчүн эң ылайыктуу көркөм каражаттар же техниканы өз алдынча тандоо жөндөмү калыптанат. Окуучу көркөм-чыгармачылык ишти жаратуу менен сюжетти тандайт, композициялык жана башка сүрөттөөлүүчү маселелерди чечет, иштин образдуу экспрессивдүүлүгүнө жетишет.

Класстан класска, сүрөттүн татаалдыгы менен бирге, окуучулардын сүрөт тартуусуна болгон эстетикалык талаптары да өзгөрөт. Окуучулар сүрөттүн ишенимдүүлүгүнө, демек, предметтин көлөмүн, перспективасын, конструкциялык өзгөчөлүктөрүн берүү ж. б.

Системалаштыруу ыкмасы визуалдык мейкиндик искусствосу үчүн үч негизги көркөм иш-аракетти бөлүп көрсөтүү болуп саналат:

- көркөм сүрөт чыгармачылыгы;
- декоративдик көркөм иш-чаралар;
- конструктивдүү көркөм ишмердүүлүк.

Окуучулардын бул чыгармачылыктын үч түрү боюнча иш-чараларга дайыма катышуусу аларды искусство дүйнөсүнө системалуу түрдө киришине шарт түзөт. Бул үч көркөм чыгармачылыкка болгон иш-аракет визуалдык-мейкиндик искусствосун түрлөргө бөлүү үчүн негиз болуп саналат: визуалдык искусство, конструктивдүү искусство, декоративдик искусство. Ошол эле учурда, ар бир үч иш-аракет ар кандай көркөм чыгарманы жаратууда бар, ошондуктан искусствонун бардык түрлөрүн искусствонун түрлөрүн санап чыгуу принциби боюнча эмес, көркөм иштин тигил же бул түрүн бөлүп көрсөтүү принциби боюнча жалпыланган бирдиктүү системага интеграциялоо үчүн негиз болуп саналат. Көркөм ишмердүүлүк принцибин бөлүп көрсөтүү искусство чыгармасына гана эмес, адамдын ишмердүүлүгүнө, анын күнүмдүк жашоо процессинде искусство менен байланышын аныктоого да басым жасайт. Окуу курсунун жүрүшүндө окуучулар живопись, графика, скульптура, архитектура, декоративдик-прикладдык искусствонун көрүнүктүү чыгармалары менен таанышып, ар кайсы өлкөлөрдүн жана доорлордун классикалык жана элдик искусствосун үйрөнүшөт. Өз элинин көркөм маданиятын билүү өзгөчө мааниге ээ. Теманы изилдөөнүн маданий жана жаратман ролу, ошондой эле адеп-ахлактуулукка жана патриоттуулукка тарбиялоо болуп саналат.

Көркөм өнөр предмети окуучунун кыял чабыттарын жана өзүн көрсөтө билүү жөндөмүн өнүктүрүүгө багытталган. Бул предметтерди окутуу процессинде окуучулардын эмоционалдык дүйнөсү өнүгөт, ошондой эле көркөм иш-аракетте:

- курчап турган дүйнөнү жана өзүн сенсордук кабыл алуунун негизинде чыгармачылыктан рахат алып кубанганга үйрөнүү;
- улуттук жана дүйнөлүк маданиятта берилген көркөм чыгармаларды чечмелөө (түшүндүрүү, сүрөттөө, салыштыруу);
- көркөм өнөрдөгү сүрөт өнөрүнүн ар кандай тармактарында чыгармачылыкты өнүктүрүү;
- өзүнүн чыгармачылык ишмердүүлүгүнүн тажрыйбасына таянып, искусствонун баалуулугун өзүн көрсөтүүнүн жолу катары гана эмес, ошондой эле айланадагы дүйнөнү моралдык-эстетикалык мыйзамдарга ылайык өзгөртүүнүн каражаты катары түшүнүүгө үйрөнүшөт.

Көркөм өнөр предмети мугалимдин жана окуучулардын иш-аракетинин ыкмаларына жараша методдордун классификациясы менен мүнөздөлөт.

Методдор 2 топко бөлүнөт:

- 1) Окутуучунун жетекчилиги астында окуучулардын өз алдынча иштөө ыкмалары.
- 2) Окутуунун, окуунун ыкмалары.

Алынган билимдин булагы менен аныкталуучу окутуу ыкмалары 3 негизги түрдү камтыйт:

- оозеки;
- көрсөтмөлүү;
- практикалык.

Көндүмдөрдү калыптандыруу окуучулардын практикалык ишмердүүлүгү менен байланышкан. Көндүмдөрдү калыптандыруу ыкмаларынын негизи катары окуучулардын ишмердүүлүгүнүн түрүн коюу зарыл.

Окуучулардын иш-аракеттери боюнча методдор төмөнкүлөргө бөлүнөт:

- түшүндүрмө - иллюстративдик;
- репродуктивдүү;
- изденүүчүлүк;
- көйгөйлөрдү чечүүчүлүк;
- изилдөөчүлүк.

Сүрөттөп чагылдыруу ишмердүүлүгүнө окутуунун методикасы деп мугалимдин кабыл алуу процесстерин уюштурууга, теманы башынан өткөрүүгө, образды түзүү боюнча кыялдануу иштерин, ошондой эле балдарда образдарды түшүнүктүү уюштурууга багытталган иш-аракеттеринин системасы деп түшүнсө болот. Мугалим өз ишинде оозеки, визуалдык жана практикалык ыкмаларды айкалыштыра алат.

Контролдоо ыкмалары: байкоо, баарлашуу, сурамжылоо, окуучулардын иш-аракетинин натыйжаларын талдоо, диагностика.

2.3. Предметтик компетенциялар

Көркөм өнөр предметин окутуу, билим берүү баскычындагы изилдөө процессинде окуучу төмөнкүдөй жеке натыйжаларга жетет:

* **эстетикалык баалуулук - чөйрөсүндө** – курчап турган дүйнөгө (жаратылышка, үй-бүлөгө, Мекенге, адамдарга, жаныбарларга) карата эмоционалдык-баалуулук мамилеси; маданий мамилелердин ар түрдүүлүгүнө сабырдуулук менен кабыл алуу; көркөмдүккө болгон табит, искусство чыгармаларына жана курчап турган дүйнөдөгү кубулуштарга эстетикалык баа берүү жөндөмдүүлүгү;

* **таанып-билүүчүлүк (когнитивдик) чөйрөдө** – дүйнөнү көркөм-эстететүү менен таанып билүү жөндөмдүүлүгү, алган билимдерин өзүнүн көркөм-чыгармачылык ишинде колдоно билүү;

* **эмгек чөйрөсү** – ар кандай техникаларда (живопись, графика, скульптура, декоративдик-прикладдык искусство, көркөм конструкциялоо) иштөө үчүн ар кандай материалдарды колдонуу көндүмдөрү, кооз буюмдарды жасоо же жасалгалоо үчүн көркөм көндүмдөрдү калыптандырууга умтулуу.

Төмөнкү аракеттерди калыптандыруу:

Жекече:

* окуу жана чыгармачылык иш-аракеттердин мотивациясынын деңгээлин жогорулатуу;

* аткарылган иштин ийгилигинин же ийгиликсиздигинин себептерин түшүнүүгө, мугалимдердин жана классташтарынын сунуштарын жана баалоолорун кабыл алууга жана түшүнүүгө багыт алуу;

* көркөм чыгармалар менен таанышуунун негизинде эстетикалык сезимдерди өнүктүрүү;

* табиятка өзгөчө мамилени калыптандыруу аркылуу балдардын руханий-адеп-ахлактык өнүгүүсү – сулуулуктун жана илхамдын булагы.

Регулятивдүү:

* ага ылайык иш-аракеттерди пландаштыруу менен чыгармачыл тапшырманы кабыл алуу жана сактоо жөндөмүн өнүктүрүү;

* иш-аракеттердин ыкмасын жана натыйжасын айырмалоо жөндөмүн иштеп чыгуу;

* мугалим менен биргеликте жаңы чыгармачылык жана окуу максаттарын коюу.

Когнитивдик:

* көркөм тексттин семантикалык кабылдоо жөндөмүн өнүктүрүү;

* объекттерди талдоо, аналогияларды түзүү, колдонуу.

Коммуникативдик:

* ар кандай коммуникативдик маселелерди чечүү үчүн коммуникативдик (кеп) каражаттарды адекваттуу пайдалануу, коммуникациянын диалогдук формасын өздөштүрүү;

* олуттуу суроолорду берүү, өз пикирин түзө билүү;

* кызыкчылыктардын кагылышуу кырдаалында, анын ичинде биргелешкен иш-аракеттерде макулдашуу жана жалпы чечимге келүү;

* топтук (жуп) чыгармачылык иш-аракеттердеги өзүндүн ролунду адекваттуу баалоо.

Предметтик компетенциялар:

1. **Эмоционалдык компетенттүүлүк** – искусствонун түрдүү тармактарында чагылдырылган чындыктын түрдүү кубулуштарына болгон мамилеси. Ар түрдүүлүктүн баалуулуктары, адам укуктары, гендердик теңчилик, социалдык инклюзия жөнүндө баштапкы түшүнүктөрдү калыптандыруу, көркөм маданияттын байлыгы жана көп түрдүүлүгү жөнүндө идеяларды калыптандыруу.

2. **Эстетикалык компетенттүүлүк** – окуучунун көркөм чыгарманы түшүнүү, кабылдоо, көркөм чыгармалардын артыкчылыгы жөнүндө пикирин билдирүү жөндөмдүүлүгү жана даярдыгы; өз элинин көркөм өнөрүнө, салттарына жана дүйнөлүк маданияттын жетишкендиктерине кызыгуу, өзүнүн чыгармачылык ишмердигине жана башкалардын ишмердүүлүгүнө айрым эстетикалык категориялардын көз карашынан баа берүү:

- сулуулук;
- улуулук;
- мыскыл-тамашалуу;
- кайгылуу-мундуу.

3. **Чыгармачылык компетенттүүлүк** – окуучулардын өз алдынча көркөм чыгармачылык иш-аракети жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө багытталган.

2.4. Негизги жана предметтик компетенциялардын ортосундагы байланышы

«Көркөм өнөр» курсу боюнча окуучулар көркөм ишмердүүлүктүн ыкмаларын өздөштүрүү аркылуу негизги жана предметтик компетенцияларды өнүктүрүшөт:

- көркөм (пластикалык) искусствонун негизги түрлөрү жана жанрлары, алардын адамзаттын маданий өнүгүүсүндөгү ролу жөнүндө билимге ээ болуу;
- чыгарманы изилдөөнү үйрөнүү, курчап турган дүйнө кубулуштарына, көркөм чыгармаларга эстетикалык баа берүү; чыгармаларды кабыл алууда чагылдыруу каражаттарын аныктоо;
- искусствонун ар кандай түрүндөгү жана жанрындагы чыгармалардын мазмунун, образдуу тилин талдоо; көркөм чыгармалардын мазмунун чечмелөө, чыгарманын мазмуну боюнча курдаштары менен диалог жүргүзүү;
- көркөм сүрөт өнөрүнүн белги-символдук табияты жөнүндө түшүнүккө ээ болуу жана көркөм образды түзүү үчүн түрдүү искусствонун экспрессивдүү каражаттарын колдонуу.

Негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрдүн байланышы

1-таблица

Негизги компетенттүүлүк	Предметтик компетенттүүлүк		
	Эмоционалдык	Эстетикалык	Чыгармачыл
Маалыматтык	Окуучулардын даярдыгы жана жөндөмдүүлүгү		

<p>- маалыматты тез жана өз алдынча издөө, талдоо, тандоо, иштетүү;</p> <p>- маалыматтын ишенимдүүлүгүн баалоо;</p> <p>- өзүнүн чыгармачылык ишин, анын ичинде маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу менен пландаштыруу жана ишке ашыруу боюнча сын көз менен ой жүгүртүү жана аң-сезимдүү чечимдерди кабыл алуу.</p>	<p>- көргөн жана уккан нерселерди түшүнүү үчүн ар кандай булактарды тандоо жана колдонууга;</p> <p>- көргөнүн байкоодо, анын ичинде МКТны колдонуу менен өз көз караштарын билдирүү;</p> <p>- сүрөт үчүн тандалган байкоо объектисине ылайык коммуникативдик тапшырманы пландаштыруу жана ишке ашыруу.</p>	<p>- өз элинин маданияты, региону жана башка өлкөлөрдүн жана элдердин маданияты жөнүндө материалдарды издөө, таанышуу, талдоо;</p> <p>- издөө иштерине, тема боюнча көрүү жана таанып билүү материалдарын тандоого катышууга;</p> <p>- өзүнү түзгөн эскиздер боюнча буюмдарды жасоо.</p>	<p>- сүрөт менен иштөө көндүмдөрүн колдонуу;</p> <p>- ойлоп табылган же сунушталган иш үчүн көркөм материалдарды жана техниканы тандоо боюнча этап-этабы менен сүрөт тартууну, буюмдун эскиздерин, изилдөө иштерин аткаруу;</p> <p>- тематикалык композицияларды түзүүдө чыгармачылык тажрыйбаларды издөө, өз алдынча талдоо</p>
<p>Социалдык-коммуникативдик</p>	<p>Эмоционалдык</p>	<p>Эстетикалык</p>	<p>Чыгармачыл</p>
<p>- өз каалоолорун башка адамдардын жана социалдык топтордун кызыкчылыктары менен байланыштырууга даяр болуу;</p> <p>- позициялардын ар түрдүүлүгүн таануу жана башка адамдардын баалуулуктарына (диний, этникалык, гендердик, кесиптик, инсандык) урматтоо менен мамиле кылуунун негизинде өз көз карашыңызды коргоо;</p> <p>- баарлашууда эмоционалдык интеллектти колдоно жана өнүктүрө билүү.</p>	<p>- өткөн жана азыркы окуялардын байланыштарын уюштурууга; сүрөт искусствосунун чыгармаларын баалоого даяр болуу;</p> <p>- диалог түзүүгө, ошол эле учурда зарыл болгон маалыматты алууга жана аны оозеки жана сүрөт түрүндө берүү.</p>	<p>- коммуникативдик милдетти аныктоого жана ага ылайык үйрөнгөн көркөм каражаттарды тандоого жана колдонууга даяр болуу;</p> <p>- көркөм сүрөт искусствосунун түрлөрүнүн жана жанрларынын ар түрдүүлүгүн баалоо жана ар кандай көркөм маданияттардын баалуулуктарына сый мамиле кылуу.</p>	<p>- сабакта жумуш ордун уюштуруу эрежелерин аткарууга, педагогду жана классташтарын угууга даяр болуу;</p> <p>- сүрөттөлгөндү айлана-чөйрөдөгү реалдуу нерсе менен байланыштырууга даяр болуу;</p> <p>- искусствонун ар кандай түрлөрүнүн образдуу тилинин өзгөчөлүктөрүн жана алардын социалдык ролун, б. а. адамдын жана коомдун турмушундагы маанисин түшүнүү.</p>
<p>Өзүн өзү таануу жана көйгөйлөрдү чечүү</p>	<p>Эмоционалдык</p>	<p>Эстетикалык</p>	<p>Чыгармачыл</p>
<p>- маалыматтагы, окуудагы жана турмуштук кырдаалдардагы көйгөйлөрдү жана карама-каршылыктарды аныктоо;</p> <p>- алардын чечимин пландаштыруу жана критикалык ой жүгүртүү жана талдоо жөндөмдөрүн колдонуп, өз алдынча же башка адамдар менен өз ара аракеттенүү.</p>	<p>- маалыматты алуу жана берүү үчүн сөздү колдонууга даяр болуу;</p> <p>- белгилүү бир эмоционалдык абалды чагылдырган образды чагылдыруу, түшүндүрүү жана түзүү.</p>	<p>- өз ишинде жана классташтарынын ишинде каталарды байкай билүү;</p> <p>- сүрөттө өзүнүн маанайын жана тажрыйбасын түс аркылуу билдирүү;</p> <p>- искусствонун ар кандай түрлөрүн жана жанрларын көркөм кабылдоо көндүмдөрүнө ээ болуу.</p>	<p>- ар кандай эмоционалдык үн менен түстүү сүрөттөрдү боек менен түзүү процессинде чыгармачылык тажрыйба алуу;</p> <p>- көркөм образды жаратууда өзүнүн маанайын билдирүү үчүн ар кандай көркөм каражаттарды тандоо жана колдонуу.</p>

Компетенттүүлүктөрдүн калыптануу деңгээлдерин аныктоонун негизи болуп окуучунун өз алдынчалык даражасы жана маселени чечүүдө колдонулуучу ишмердүүлүктүн түрлөрүнүн татаалдыгы саналат.

Негизги компетенцияларды калыптандыруунун үч деңгээли бар:

- 1) **биринчи деңгээл (репродуктивдүү)** окуучулардын калыпка (аракетти аткаруунун берилген алгоритмин) кармануу жөндөмү менен мүнөздөлөт;
- 2) **экинчи деңгээл (продуктивдүү)** курамы боюнча жөнөкөй болгон иш-аракетти аткаруу, иш-аракеттин үйрөнүлгөн алгоритмин башка кырдаалда колдонуу жөндөмдүүлүгү менен мүнөздөлөт;
- 3) **үчүнчү деңгээл (креативдүү)** анын өз алдынча долбоорлоо жана негиздөө элементтери менен комплекстүү ишти жүзөгө ашырууну билдирет.

Компетенттүүлүктөрдүн болушу окуучуларга маанилүү турмуштук кырдаалдарды ийгиликтүү жеңүүгө мүмкүндүк берет. Алардын жардамы менен окуу процессинин каалаган натыйжалары түзүлөт.

2.5. Мазмундук линиялары. Окуу материалдарын класстар жана мазмундук линиялар боюнча бөлүштүрүү

Окуу материалдарын класстар жана мазмундук линиялар боюнча бөлүштүрүү

2-таблица

п/п	Мазмундук линиялар	Окуу материалын бөлүштүрүү		
		5 - кл.	6 - кл.	7 - кл.
1.	Көркөм сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс ритм, композиция ж. б.)	1. Көркөм сүрөт өнөрүнүн келип чыгышы. 2. Тарыхый улуттук баалуулуктар боюнча долбоорлоо иштери. 3. Жашоонун оң жана терс жактарын чагылдырган жамааттык иш. 4. Көргөзмөгө коюлуучу көркөм чыгармалардын жасалганышы.	1. Жаратылыштын байкоолорунун негизинде табигый түстөрдүн сүрөттөлгөн объектилерге тийгизген таасири жөнүндө түшүнүгү бекемделет. 2. Ар кандай ыкмалар менен табияттан объектилерди тартуу көндүмдөрүн өркүндөтүү. 3. Көлөмдү берүүдө тоналдык жана түстүү градиациялар. 4. Живописке жана графикада сызыктуу жана аба перспективасы, мейкиндикте жайгаштыруу боюнча билимди колдонуу.	1. Элдик кол өнөрчүлүк менен таанышуу, алардын пайда болуу жана өнүгүү тарыхы, искусствонун байыркы тамырларынын мааниси, өз элинин элдик чыгармачылыгынын өзгөчөлүктөрү. 2. Архитектура идеясын билдирүүнү жана сүрөттөөнү үйрөнүшөт. 3. Көргөзмөлөрдө көргөзмө чыгармачыл иштердин дизайны.

2.	Көркөм ишмердүүлүктүн түрлөрү жана жанрлары	1. Пропорцияны, мүнөздү, мимиканы сактап, бөбөктөрдүн китептериндеги каармандардын образдарын, театр маскаларын түзүү боюнча колдонуу.	1. Архитектура жанрлары менен таанышуу. 2. Көркөм сүрөт өнөрүндөгү чыгармачылыктын түрлөрү жана жанрлары боюнча практикалык иштерди аткаруу. 3. Пейзаж жана портрет жанрдагы чыгармалар менен таанышып, андагы сулуулукту сүрөттөп айтууга жана сүрөттөп тартууга үйрөнүшөт.	1. Сүрөттө чагылдыруу жана форма менен декордун бирдиктүү долбоорлору (жеткиликтүү деңгээлде). 2. Долбоор. Кагаз менен иштөө техникасы. 3. "Социалдык инклюзия жана адам укуктары" деген темага жамааттык плакаттарды түзүү.
3.	Искусстводогу темалар жана образдар	1. Көркөм сүрөт өнөрүнүн ар кандай түрлөрүнүн пайда болуу тарыхы. 2. Жамааттык темадагы плакаттарды түзүү.	1. Көркөм чыгарманын сюжети жана анын жаралуу тарыхы. 2. Көркөм каражаттарды колдонуу менен көркөм образдарды түзүү.	1. Адамдын башынын сүрөтү (тегиздикте жана көлөмдө), пропорция, мүнөзү белгилерин, мимикасын чагылдыруу. 2. Чийменин же долбоорлордун конкреттүү курамын токтотуу.

Жалпы билим берүү предметин бири-бирине байланышкан үч мазмундук линиядан турат:

- * көркөм сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм, композиция);
- * көркөм сүрөт искусствосунун түрлөрү жана жанрлары;
- * искусстводогу темалар жана образдар.

1. Көркөм сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм, композиция) – көркөм чыгарманын бүтүндөй структура катары чагылдырылышы, анын бардык элементтери көркөм сүрөт искусствосунун мыйзамдарына таянып, көркөм ой-ниетин, көркөм чыгармачылык көйгөйлөрүн ишке ашырууга катышат. Анын экспрессивдүү каражаттарынын маанисин жана мүнөзүн аныктоо, сүрөт искусствосун изилдөөнүн баштапкы этаптарында колдонуу.

Сызык. Сызыктардын ар түрдүүлүгү (ичке, жоон, түз, ийри, толкундуу, жылмакай, спираль менен тегеректелген) жана алардын өзгөчөлүктөрү. Сызык, штрих, так жана көркөм сүрөт. Жаратылыштын, адамдын, жаныбардын эмоционалдык абалынын сызыктар аркылуу чагылдыруу.

Түрү. Объект дүйнөсүнүн формаларынын ар түрдүүлүгү жана аларды тегиздикте, мейкиндикте сүрөттөө. Формалардын окшоштугу жана карама-каршылыгы. Жөнөкөй геометриялык фигуралар. Табигый формалар. Формаларды өзгөртүү. Анын мүнөзү жөнүндө түшүнүк боюнча объектинин түрү таасири. Силуэт.

Көлөм. Космостогу жана тегиздиктеги көлөм. Көлөмдү берүү ыкмалары. Көлөмдүү композициялардын экспрессивдүүлүгү.

Түсү. Негизги жана кошулма түстөр. Жылуу жана муздак түстөр. Түстөрдү аралаштыруу. Сүрөттүн эмоционалдык үнүндө жана экспрессивдүүлүгүндө ак жана кара түстөрдүн ролу. Түстүн эмоционалдык мүмкүнчүлүктөрү. Түс таануу негиздерин практикалык өздөштүрүү. Каармандын мүнөзүнүн түсү, анын эмоционалдык абалы аркылуу берүү.

Ритм. Ритмдин түрлөрү (тынч, жай, ылдам, тынчы жок ж.б.). Сызыктардын, тактардын, түстөрдүн ыргагы. Живописсте жана чиймеде композициянын эмоционалдык үнүндө ритмдин ролу. Композициядагы кыймылды элементтердин ритми менен берүү. Көркөм жана прикладдык искусстводо ритмдин өзгөчө ролу.

Композиция. Тегиздикте жана мейкиндикте композициянын элементардык ыкмалары. Түшүнүктөр: композицияны түзүүдө горизонталдык, вертикалдык жана диагоналдык. Пропорциялар жана перспектива. Түшүнүктөр: горизонт сызыгы, жакыныраак-алыс, көбүрөөк – азыраак, бөгөт коюу. Композициядагы контрасттын ролу: төмөн жана бийик, чоң жана кичине, ичке жана калың, караңгы жана жарык, тынч жана динамикалуу Ж.Б. композиция борбору (композициянын көрүү борбору). Композициядагы негизги жана кошумча. Симметрия жана асимметрия.

2. Көркөм чыгармачылык иштеринин түрлөрү жана жанрлары

"Көркөм чыгармачылык" жалпы билим берүү предмети беш багыттан турат. Көркөм сүрөт искусствосун окутуунун мазмундуу багыттары (1-7-класстар) бири-бири менен тыгыз байланышта:

- Графика
- Живопись
- Скульптура
- Архитектура
- Колдонмо жасалга өнөр жана дизайн.

Графика. Графика үчүн материалдар: карандаш, калем, маркер, көмүр, пастел, карандаш ж.б. ар кандай графикалык материалдар менен иштөө ыкмалары. Жаратылыштын кооздугу жана ар түрдүүлүгү, адам, имараттар, буюмдар сүрөт тартуу каражаттары менен чагылдырылган. Сүрөттөгү дарактар, канаттуулар, жаныбарлардын жалпы жана мүнөздүү өзгөчөлүктөрү.

Живопись. Түстөр менен иштөөдөгү каражаттар. Жаратылыштын кооздугу жана ар түрдүүлүгү, адам, имараттар, буюмдар живопись каражаттары менен чагылдырылган. Түс-живопись өнөрүнүн тили. Коюлган милдеттерге ылайык живопись образын түзүү үчүн көркөм экспрессивдүүлүктүн каражаттарын тандоо. Живопискеги жаратылыштын жана адамдын сүрөттөрү.

Скульптура. Айкелдин материалдары жана алардын экспрессивдүү образды жаратуудагы ролу. Экспрессивдүү образды түзүү үчүн пластикалык бедиздик каражаттар менен иштөөнүн элементардык ыкмалары (пластилин, чопо – томолоктоо, көлөмүн чыгаруу, форманы чыгаруу). Көлөм-скульптуранын тилинин негизи. Скульптура аркылуу чагылдырылган адам менен жаныбарлардын сулуулугу.

Архитектура. Архитектура-адамдардын утилитардык жана руханий муктаждыктарына жооп берип, адамзаттын жашоосу жана ишмердүүлүгү үчүн зарыл болгон курулуштарды жана имараттарды түзүүгө багытталган монументалдык искусство түрү. Архитектура монументалдык живопись, скульптура, декоративдик жана башка искусство түрлөрү менен айкалыштыра алат. Архитектуралык композициянын негизи-көлөмдүк-мейкиндиктик түзүлүш, имараттын же имараттардын ансамблинин элементтеринин өз ара байланышы.

Көркөм кол өнөрчүлүк жана дизайн. Элдик маданияттын синтетикалык мүнөзү жөнүндө түшүнүк (турак жайды, турмуш-тиричилик буюмдарын, эмгек куралдарын, костюмду ж.б. жасалгалоо). Салттуу маданияттагы адамдын образы. Колдонмо искусстводо декоративдик формалардын негизи катары жаратылыштагы формалардын ар түрдүүлүгү (гүлдөр, көпөлөктөрдү боёо, дарак бутактарынын чырмалышы, аяздуу оюмдар ж.б.).

Көркөм долбоорлоо жана моделдөө үчүн материалдардын ар түрдүүлүгү (пластилин, кагаз, картон ж.б.). Экспрессивдүү образды түзүү үчүн ар кандай материалдар менен иштөөнүн элементардык ыкмалары (пластилин – тоголоктоо, көлөмдү чыгаруу, форманы тартуу; кагаз жана картон – бүгүү, кесүү ж.б.). Көркөм курулуш жана моделдөө көндүмдөрүн адамдын жашоосунда колдонуу мүмкүнчүлүктөрү жөнүндө түшүнүк.

3. Көркөм сүрөт өнөрүндөгү темалар жана образдар

Көркөм сүрөт өнөрүндөгү чыгармаларын кабыл алуу. Көркөм чыгармачылыктын өзгөчөлүктөрү: сүрөтчү жана көрүүчү, композитор, аткаруучу жана угуучу. Искусство бүгүн бизди курчап турат. Фантазия-чыгармачылыктын негизи. Көркөм кол өнөрчүлүктөгү жомоктогудай каармандар.

Салттуу маданияттагы адамдын образы. Салттуу улуттук оюнчуктар. Кыргызстандагы элдик көркөм кол өнөрчүлүк чыгармалары менен таанышуу (жергиликтүү шарттарды эске алуу менен). Көркөм кол өнөрчүлүктүн келип чыгышы жана анын адам жашоосундагы ролу. Ар кандай материалдардан (оригами, квиллинг, киригами ж.б.) кооздоо техникасында колдонмо жана орнамент искусствосундагы декоративдик формалардын негизи катары жаратылыштагы формалардын ар түрдүүлүгү (гүлдөр, көпөлөктөрдү боёо, дарактардын бутактарынын айкалышы, айнектеги аяз сайган саймалар ж.б.). Декоративдик искусстводогу Ритм (Дж. Уметов, Ш.Мамбетайпова, Н. Аламанова ж. б.). Объекттерди жана интерьерди көркөмдөп жасалгалоо үчүн ар кандай материалдарды жана каражаттарды колдонуу. Натюрморт жанры.

Искусстводогу жаратылыш образы. Авторлордун, ар түрдүү элдердин өнөр инсандарынын (Н.К. Рерих, И.И. Левитан, И.И. Шишкин, С. Чуйков, Г. Айтиев, О.М. Мануилов, З.Е. Серебрикова ж.б.) чыгармаларында жаратылышка болгон мамилени, сезимдерди билдирген чыгармалар. Ар кандай мезгилдерде (күз жана кыш, жаз жана жай) жергиликтүү аймактын сулуулугу. Нооруз-элдик майрам. Пейзаж жанры. Майрамдык композиция.

Искусстводогу адамдын образы. Адамдын мыкты сезимдерин жана сапаттарын ойготкон образдардын, каармандардын эмоционалдык жана көркөм экспрессивдүүлүгүн ачкан темалар: боорукердик, колдоо, камкордук, баатырдык, жан аябастык ж.б. сүрөт искусствосундагы портреттер. Манас эпосундагы кыргыз элинин улуттук баалуулугу, көркөм сүрөт өнөрүндө. (Б. Жумабаев. Т. Т, Герцен, Т. Курманов, Ж.А. Кыдыралиев.). Сүрөт искусствосундагы портреттер.

Көркөм чыгармачылыктагы иш тажрыйбасы. Көркөм сүрөт өнөрүнүн ар кандай түрлөрү, көркөм кол өнөрчүлүк жана көркөм-конструктордук иштердин ар кандай түрлөрүнө катышуу.

Сүрөт тартуунун, живописин, скульптуранын, декоративдик-прикладдык искусствонун негиздерин өздөштүрүү. Жаратылыштан, эс тутумдан жана элестетүүдөн алынган сүрөт (натюрморт, пейзаж, адам, жаныбарлар, өсүмдүктөр).

Окуучулар көркөм-көркөм сабаттуулуктун негиздерин өздөштүрүшү үчүн алар композицияны, форманы, ритмди, сызыкты, түстү, көлөмдү, текстураны билиши керек.

Компьютердеги графикалык сүрөттө иштөө жөнүндө түшүнүк.

Адамдын турмуш-тиричилик чөйрөсүнүн объектилерин моделдерин түзүү. Скульптуранын жана кагаз пластикасынын негизги көндүмдөрүн өздөштүрүү. Сүрөт тартууда, живописсте, аппликацияда, скульптурада, көркөм конструкцияда өзүнүн ниетин ишке ашыруу үчүн экспрессивдүү каражаттарды тандоо жана колдонуу.

Чыгармачыл иште маанайды түс, тон, композиция, мейкиндик, сызык, так, көлөм, текстура материалы менен жеткирүү.

2.6. Предметтер аралык байланыштар жана өтмө тематикалык линияларды ишке ашыруу

Предметтер аралык байланыштар – бул окуу процессин жана анын бардык функцияларын өркүндөтүүнүн дидактикалык шарттары. Предметтер аралык байланыштар жалпы илимий идеялардын жана методдордун негизинде окуучулардын таанып-билүү иш-аракеттерин түзүүгө мүмкүндүк берет. Алар жалпы үйрөнүү жөндөмүн калыптандырат жана предметти түзүү жалпы принциптерин ачып берет.

Предметтер аралык байланыштар адабият жана музыка сабактары (музыканы, ырларды, жаратылыш, адам жөнүндө обондорду угуу) менен ишке ашырылат, айрым темалардан өтүүдө тарых (искусстводогу доордун образы жана стили, тарыхтын көрүнүктүү окуялары – искусстводогу тарыхый жанр), ата мекендик жана дүйнөлүк адабият менен, математика (геометрия), физика (оптика), технология (материалдарды көркөм иштетүү технологиялары), биология (өсүмдүктөрдүн, жаныбарлардын түзүлүшү, адамдын пластикалык анатомиясы, жаратылыштагы байланыштар), информатика (компьютердик графика) менен предметтер аралык байланыштарды пайдалануу сунушталат.

Негизги мазмун линиялары боюнча көркөм-көркөм чыгармачылыкты изилдөөдө:

- * көркөм сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм, композиция);
- * көркөм сүрөт искусствосунун түрлөрү жана жанрлары;
- * искусстводогу темалар жана образдар.

Окуучулар, пластикалык көркөм чыгармаларды кабылдаган көркөм материалдардын ар кандай жанрларда, түрлөрү боюнча практикалык чыгармачылык иш менен алектенген жана ар кандай көркөм ыкмалары менен чыгармачылык иштерди жүзөгө ашырат. Көркөм-чыгармачылыкка байланыштуу илимий долбоорлор менен иштөө. Сабактар аралык байланыштарды ишке ашырууга мазмундуу-ишмердик мамиледе чектеш окуу предметтеринин материалдары кылдат жоопкечилик менен координацияланат; өздөштүрүлгөн материалдардын чыгармачылык деңгээлдери жогорулайт, окуучуларда бекем жана системалуу билимдер, жалпыланган окууга болгон шык жана көндүмдөрү калыптанат, бул өз кезегинде окуучулардын негизги жана предметтик компетенттүүлүгүн калыптандырууга таасирин тийгизет, бул сабактар аралык байланыштардын өтмө тематикалык линиялары аркылуу чагылдырылышы мүмкүн. Бул жобону конкреттештирүү үчүн билим берүү тармагындагы ар кандай предметтердин окуу материалдарынын байланышын көрсөткөн төмөнкү матрица сунушталат (эки теманын мисалында).

– **Көркөм өнөр предметинин башка предметтер менен предметтер аралык байланыштары**

3 - таблица

Көркөм өнөр 5-7-класстар	Окуу предметинин бөлүмдөрү жана темалары Көркөм өнөр 5-7-класстар	Кыргыз (орус) тили жана Адабий окуу	Музыка	Тарых
Мурунку байланыштар	Тийешелүү байланыштар			
Көркөм материалдарды колдонуу менен сүрөт өнөрүнүн негизги ыкмаларын өздөштүрүү	Көркөм сүрөт өнөрүндөгү “Жыл мезгилдери”	Жыл мезгилдерди даңазалаган ырлар	Жыл мезгилдер боюнча музыкалык чыгармалар	Искусстводогу тарыхый жанр

Көркөм өнөр 5-7-класстар	Окуу предметинин бөлүмдөрү жана темалары "Көркөм өнөр" 5 - 7- класстар	Адабият	Музыка	Тарых
Мурунку байланыштар	Тийешелүү байланыштар			
Портрет жанрындагы чыгармалардын маанисин түшүнүү.	Портрет жанры	Адабияттагы баатырлардын образдары	Музыкалык чыгармалардагы образдар	Искусстводогу доорлор образы жана стили.

Класстар аралык өтмө тематикалык линиялар боюнча суроолор:

- а) биологиялык түрлөрдү сактоо жана турмуш-тиричиликтин коопсуздугу;
 б) дене-бой, интеллектуалдык, социалдык, эмоционалдык, тилдик жана башка өзгөчөлүктөрүнө карабастан бардык балдардын ишмердүүлүгүнүн мультикультуралык, инклюзивдик, б.а. билим берүү ж. б. түрлөрүнө кошулуусу.

Бөлүм 3. ОКУУНУН ЖЫЙЫНТЫГЫ ЖАНА БААЛОО

3.1. Окуучулардын күтүлүгөн окуу натыйжалары (бөлүмдөр жана класстар боюнча).

Билим берүүнүн натыйжалары жана класстар боюнча аларга жетишүүнүн индикаторлору

Биринчи цифра предметтик компетенттүүлүк: 1 – эмоционалдык; 2 – эстетикалык; 3 – чыгармачылык.

Экинчи цифра-мазмундуу сап: 1 – көркөм сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм,); 2 – көркөм ишмердүүлүктүн түрлөрү; 3-искусстводогу темалар жана образдар.

Үчүнчү цифра - күтүлгөн натыйжанын номери.

Ар бир кийинки класстын индикаторлорунун тизмеси мурунку класстардын индикаторлорун камтыйт жана горизонталдык жана вертикалдык прогрессти көрсөтөт.

Билим берүүнүн натыйжалары жана класстар боюнча аларга жетишүүнүн индикаторлору

4 -таблица

№	Мазмун сызыктары	Компетенциялар	5 - класс	6 - класс	7 - класс
1	1. Көркөм сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм, контраст, композиция).	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	1. Графика		
			1.1.1. - көркөм грамотаны өздөштүрүүдө эмоционалдык кабылдоо тажрыйбасына ээ болот; 1.1.3 - ар кандай көркөм каражаттары менен иштеп, эмгек маданиятын сактайт. 1.2.3. - графикалык иштерди кантип туура аткарууну көрсөтөт: - түзүлүшү; - жайгашуу;	1.1.1. - көркөм сүрөт өнөрүнүн көрүнүктүү өкүлдөрү боюнча алган маалыматтарынн баяндай алат; 1.2.2. - теманын конструктивдүү түзүлүшүн, мейкиндиктеги ордун, сүрөттөлүштөгү перспективасы менен таанышып талдайт;	1.2.1. - көркөм сүрөт искусствосун түрлөрү жана жанрлары боюнча талдайт; 1.3.2. - пейзажды жаратылыштан графикалык иштерди аткарууда негизги эрежелерин колдонуу менен сүрөттөйт (чекиттер, урунттуу учурлар, силуэт);

			- пропорция; - симметрия; - деңгээл сызыгы; перспектива; композиция, көлөкө, ритм, жердик (фон) жана башкалар.	1.2.3 - бир нече белгилүү сүрөтчүлөрдүн аткарган портреттеринин мисалында алардын өзгөчөлүктөрүн аныктайт (башталгыч класстагы китептердеги иллюстрациялардын мисалында).	1.3.3. - китепке иллюстрацияларды түзүүдө шрифтердин түрлөрүн менен таанышып, жазуунун жолдорун өздөштүрөт (жөнөкөй, көркөм ж.б.).
2	2. Көркөм чыгармачылыктын түрлөрү.	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	2.1.1. - кыргыз жана дүйнөлүк көркөм-сүрөт искусствосунун чыгармалары жөнүндө өз пикирин билдирет; 2.3.1. - натюрморт, пейзаж, портрет боюнча иштөөдө барактын эң ылайыктуу форматын тандайт; 2.3.3. - графикалык ыкмаларды колдонуп, пейзажды ар кандай эмоционалдык абалда чагылдыра алышат.	2.3.1. - натюрмортту, портрети, пейзажды айырмалайт жана тоналдык чечимдерди сактоо менен чыгармачылык иштерди аткарат; 2.3.2. - жөнөкөй геометриялык фигуралардын формасына окшош объекттерди сүрөттөйт; 2.3.3. - алган билимдеринин негизинде көркөм образдарды жаратат.	2.3.1. - жарык, көлөкөнүн сүрөттөлгөн нерсеге тийгизген таасирин байкап, колдонот; 2.3.2. - графикалык материалдарды колдонуу менен пейзаждын бир шилтем, эскиздерин сүрөттөйт; 2.3.3. - деңгээл сызыгын үйдүн сүрөтүн чыгармачылык менен сүрөттөп аткарууда колдонуп көрсөтөт.
3	3. Искусстводогу темалар жана образдар.	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	3.1.1. - сүрөтчүлөрдүн чыгармаларындагы адамдын образдарын мүнөздөйт жана эстетикалык жактан баалайт; 3.1.1. - чыгарманын үстүнөн ишти этап-этабы менен аткарууну билет (жайгаштыруу, түзүү, түстөрдү тандоо, деталдаштыруу, жалпылоо); 3.1.2. - Кыргызстанда графика жанрындагы белгилүү чыгармаларды билет (Джумабаев Б. "Манас" эпосуна иллюстрациялык материал).	3.3.1. - сүрөттөдө иретүүлүктү сактайт (объекттерди сүрөттөдө көлөмдү чыгаруу, жайгаштыруу, түзүү, деталдаштыруу, пландуулук, жалпылап иштеп чыгуу); 3.1.2. - чыгарманын жаралуу тарыхын түшүндүрөт (автору, аталышы, мезгили); - түрү, жанры, көркөм техникасы, сюжети). 3.3.3. - оймо-чиймелерди жаратат, объектилердеги оймо-чиймелердин гармониялуу айкалышын сезет.	3.3.1. - тандалган архитектуралык көрүнүштөрдөн сырдуу имараттарды түзүү; 3.2.2. - көрүнүктүү сүрөтчүлөрдүн чыгармалары боюнча көркөм чыгармачылыктын түрлөрү жана жанрлары жөнүндө айтып берет; 3.2.3. - мукабаларды жана китеп макеттерин анализдейт (чыгармачылык иш).
№	Мазмун сызыктары	Компетенциялар	5 - класс	6 - класс	7- класс
1	1. Көркөм сабагтуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм,	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	2. Графика		
			1.1.2. - көркөм маданияттардын көп түрдүүлүгү (сулуулук образдары) бүткүл дүйнөдөгү көркөм баалуулук эмнеде экенин түшүндүрөт; 1.1.1. - сүрөт жөнүндө тарыхый маалыматты	1.3.1. - живописсте акварель жана гуаш менен иштөөнүн техникасын билет, негизги эрежелерди жетекчиликке алат; 1.2.2. - живописстеги жанрлар жөнүндө билет: - натюрморт,	1.3.1. - Көркөм сүрөт өнөрүнүн негизги мыйзамдарын колдонот: симметрия, форма, пропорция, перспективаны түзүү, ритм, түс, тон; 1.1.2. - белгилүү сүрөтчү-пейзажисттердин

			<p>билет (жылуу жана муздак түстөр схемасы). 1.3.2. - сүрөт иштерин аткарат: - түзүлүшү; - жайгашуу; - пропорция; - симметрия; - курамы, - контраст, ритм, фон жана башкалар. 1.1.3. - Кыргызстандагы белгилүү живопись жана башка чыгармалар тууралуу айтып берет.</p>	<p>- пейзаж, - портрет. 1.3.3. - жумушту аткарууда тоналдык созулушу (растяшка) кантип колдонуу керектигин билет.</p>	<p>атгарын атайт (Айтиев Г., Чуйков С., Шишкин И., Юон К. ж. б.); 1.3.3. - тематикалык чыгармада формалардын, объектилердин топторунун пропорцияларынын мүнөздүү өзгөчөлүктөрүн билет (предметтердин, пейзаждын, портреттин жана адамдын фигурасын сүрөттөгөн эскиздери).</p>
2	2. Көркөм чыгармачылыктын түрлөрү.	<p>1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.</p>	<p>2.2.1. - графикалык же живопись аркылуу сюжеттик образдарды чагылдырат; пропорциялардын жана ритмдин композицияны түзүүдөгү ролун түшүнөт; 2.3.1. - акварель жана гуашь боёктору менен иштөө ыкмаларын колдонот; 2.2.3. - чыгармачыл иштер боюнча композиция кандайча чечилгенин, сүрөттүн бардык компоненттери бири-бирине кандайча шайкеш келгенин, жалпы идея жана мазмун кандайча сакталгандыгын түшүндүрөт.</p>	<p>2.1.1. - сүрөттөгү пейзаждарды көрүп, салыштырат, маанай жана ар кандай абалдар жөнүндө айтып берет (кубанычтуу, майрамдык, кайгылуу, сырдуу, назик ж. б.); 2.3.2. - ар кандай жанрдагы эскиздерди аткарууда көркөм каражаттарды колдонот, түс туура берилишин сактайт; 2.3.3. - Чыгармачыл иште түстөр аркылуу ар кандай образдарды айырмалайт.</p>	<p>2.2.1. - архитектуралык курулуштардын перспективасын түзүүнүн чыгуу чекиттери табат; 2.1.2. - Кыргызстандын жана башка өлкөлөрдүн белгилүү көркөм музейлерин атайт (Г. Айтиев музейи, С. Чуйковдун үй музейи, О. Мануилова ж. б.); 2.3.3. - чыгармачылык иштерди этаптар менен аткарууда сюжеттик сүрөттө форманын жана декордун биримдигин билет.</p>
3	3. Искусстводогу темалар жана образдар.	<p>1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.</p>	<p>2.3.2. - элдик майрамдардын көркүн жана маанисин эстетикалык жактан баалайт; 2.2.3. - сүрөтчүлөрдүн эмгектерин чыныгы көрүнүш менен салыштырат; 3.2.2. - живописсте көлөмдү берүүдө тоналдык жана түстүү градиацияларга кантип жетишилгенин айтат.</p>	<p>3.2.1. - табигый түстүн аткарылган чыгармага тийгизген таасири жөнүндө баяндайт; 3.2.2. - дүйнө элдеринин көркөм маданиятынын байлыгы жана ар түрдүүлүгү жөнүндө айтып берет; 3.1.3. - аткарылган иштерден жана чыгармачылык ийгиликтерден жалпы таасир калтыра алат.</p>	<p>3.3.1. - пейзаждагы маанайды түстүү көркөм каражаттар менен билдирет; 3.1.2. - түзүлгөн образдын эмоционалдуулугунун оригиналдуулугу жөнүндө айтат; 3.3.3. - эстетикалык боюнча пейзажды ачык маанайда сүрөттөп, презентациялайт.</p>
№	Мазмун сызыктары	Компетенциялары	5 - класс	6 - класс	7 - класс

№	Мазмун сызыктары	Компетенциялар	5 - класс	6 - класс	7 - класс
1	1. Көркөм сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм, контраст, композиция).	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	3. Скульптура		
2	2. Көркөм чыгармачылыктын түрлөрү.	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	1.1.1. - скульптуранын пайда болуу тарыхын баяндайт; 1.2.2. - айкелдин түрлөрү жөнүндө айта алат: - кичинекей пластик; - тегерек скульптура; - рельеф; - барельеф; 1.3.3. - чыгармачыл иштерди аткаруу үчүн ар кандай материалдарды колдонот (пластилин, чопо, табигый материалдар).	1.2.1. - скульптурадагы формалардын мүнөздүү өзгөчөлүктөрүн салыштырат; 1.1.2. - дүйнөнүн жана Кыргызстандын белгилүү скульпторлорун, чыгармаларын билет; 1.3.3. - чыгармачыл иштерди аткаруу үчүн ар кандай материалдарды колдонот (пластилин, чопо, табигый материалдар).	1.1.1. - скульптурадагы белгилүү чыгармалар жөнүндө баяндайт; 1.3.2. - интерьерди жасалгалоодо даяр аткарылган скульптуралык иштерди колдонот; 1.2.3. - табигый жана химиялык боёкторду колдонуунун жана скульптураны күйгүзүүнүн эн жөнөкөй технологиялары жөнүндө айтып берет.
3	3. Искусстводогу темалар жана образдар.	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	2.2.3. - аткарылган кагаз моделдеринин дизайнын түшүнөт жана талдайт; жаратылыштын сүрөттөрүн түзүү үчүн живописстин экспрессивдүү каражаттарын колдонушат; 2.1.1. - Кыргызстандын жана башка өлкөлөрдүн скульптуралык чыгармаларынын авторлорун атайт; 2.2.2. - скульптуранын түрлөрүн айырмалайт.	2.2.1. - көлөмдүү скульптуралык композицияларды түзүүдө колдонулуучу табигый көркөм каражаттар менен иштөөнүн эрежелерин жана ыкмаларын билет; 2.3.2. - жөнөкөй геометриялык калыптардын негизинде этап-этабы менен көлөмдүү нерселердин айкелин аткарат; 2.3.3. - көлөмдүү композицияны түзүүдө табигый материалдарды колдонот.	2.3.1. - көлөмдүү иштерди аткаруу үчүн айкел боюнча материалдарга тандоо жасайт; 2.3.2. - жаратылыштагы скульптуралык формаларга окшош нерселерди байкайт жана табат; 2.3.3. - интерьерди жасалгалоодо аткарылган көлөмдүү иштерди колдонот.
			3.3.3. - аткарылган чыгармачылык иштер менен салыштырып, сүрөттөрдүн жарык, көлөкө, түс түсүнүн таралышы жөнүндө баяндайт; 3.2.1. - тапшырмаларды аткарууда скульптуралык иштер үчүн инструменттерди кантип өздөштүрүүнү айтат; 3.2.2 - аткарылган көлөмдүү буюмдарды кантип тыкан жасалгалоону айтып берет.	3.3.1. - рельефтик техникада жасалган оймо-чиймелерди көрсөтөт; 3.2.2. - скульптуранын чыгармаларын түрлөрү боюнча талдайт; 3.3.3. - табигый материалдарды колдонуу менен тематикалык тапшырмаларды аткарат.	3.3.1. - байкоо жүргүзөт жана адамдын жаратылыш менен байланышын табат; 3.1.2. - көрүнүктүү скульпторлордун көлөмдүү композициясындагы сулуулуку көрөт; 3.3.3. - жаныбарлар жанрында чыгармачыл көлөмдүү иштерди аткарат.

1	1. Көркөм сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм, контраст, композиция).	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачыл.	4. Архитектура		
			1.1.1. - ар кайсы өлкөлөрдүн жана Кыргызстандын тарыхын жана архитектурасынын өзгөчөлүктөрүн билет; 1.3.3. - жөнөкөй архитектуралык курулмалардын эскиздерин түзөт.	1.1.1. - архитектуралык курулмалардын аталыштарын билет (сепил, мечит ж. б.); 1.1.2. - курулуштарды куруунун баалуулугун билет; 1.3.3. - ар кандай шаймандарды жаратат макеттер.	1.1.1. - негизги терминдерди жана түшүнүктөрдү аныктайт - "фасад", "план" "кесүү", "башкы план"; 1.3.2. - жөнөкөй материалдар менен макеттерди түзүү үчүн долбоорлорду түзөт; 1.3.3. - макеттерди түзүүдө ландшафтка структураларды кантип жайгаштырууну билет
			2.2.1.- интерьерди экстерьерден айырмалап билет; 2.3.2. - имараттарда улуттук колориттеги оймо-чиймелерди колдонуу боюнча материал чогултат; 2.3.3. - темага ылайык чыгармачылык композициялардын эскиздерин түзөт.	2.3.1-макеттер үчүн техникалык сүрөт тартуу; 2.2.2. - курулмаларды архитектуранын түрлөрү боюнча талдайт; 2.3.3. - үйлөрдүн моделин жана алардын интерьерин түзөт.	2.1.1. - атактуу архитектуралык эстеликтер жана көрүнүктүү архитекторлор жөнүндө портфолио жасайт; 2.3.2. - архитектуралык моделдерди түзүүнүн компьюттердик технологияларын колдонот (мүмкүнчүлүк болсо).
2	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	3.1.1. - архитектуранын түрлөрү (көлөмдүк, ландшафттык, шаар куруу) жөнүндө билет; 3.3.2. - ар кандай материалдарды колдонуу менен жаныбарлардын турак жайларын моделдерин долбоорлойт; 3.3.3. - пейзаждын фонунда фантастикалык архитектуранын эскиздерин түзөт.	3.2.1. - архитектуралык чиймелердин схемаларын колдоно алат; 3.2.2. - Көчмөн элдердин боз үйүнүн конструкциясынын дизайнын билет; 3.3.3. - келечектеги үйдү, айылды, шаарды сызыктуу перспективаны сактоо менен аткарат.	3.1.1. - тарыхый архитектуралык курулуштардын баалуулуктары жөнүндө айтып берет; 3.3.2. - архитектуралык курулуштардын перспективасын ар түрдүү көркөм каражаттар менен сүрөттөйт; 3.3.3. - эркин элестетүү аракетин менен ойлоп табылган "фантастикалык турак жайдын" макеттерин даярдайт.	
3	3. Искусстводогу темалар жана образдар.	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	5 - класс	6 - класс	7 - класс
№	Мазмун сызыктары	Компетенциялар			
1	1. Көркөм сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм, контраст, композиция).	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	5. Декоративно-прикладное искусство и дизайн.		
			1.1.1. - декоративдик-прикладдык искусствонун өнүгүү тарыхын билет. 1.3.2. - декоративдик композицияны түзүүнүн мыйзамдары боюнча сүрөт тарта алат. 1.3.3. - кыргыз жана башка улуттук оймо-чиймелердин	1.1.1. - Кыргызстандын жана башка өлкөлөрдүн декоративдик-колдонмо искусствосунун негизги түрлөрүн аныктайт; 1.1.2. - биздин жашообуздагы оймо-чиймелер дүйнөсү жөнүндө айтылат: - орнаменттердин айрым элементтери,	1.1.1. - көркөм жасалгалоо искусствосунун өткөнү, азыркысы жана келечегин жөнүндө билет, жыгач устачылык, кол өнөрчүлүк, зергерчилик чеберчилигинин белгилүү өкүлдөрүнүн чыгармачылыгы жөнүндө айтып берет;

			элементтеринин композициясын түзөт.	- симметриялуу жасалгаларды түзүү, - композициялык жасалгалар, - оймо-чиймелер менен буюмдарды кооздойт. 1.3.3. - конкреттүү милдеттерди коюу менен элдик искусствонун үлгүлөрү боюнча эскиздерди аткарат.	1.2.2. - чыгармачыл долбоорду аткарууда декоративдик композицияда "мотив", "стиль", "пропорция", "гармония", "ритм" жана "формалар", "символ" түшүнүктөрүн аныктайт; 1.1.3. - улуттук жана дүйнөлүк маданият жөнүндө портфолио түзө алат.
2	2. Көркөм чыгармачылыктын түрлөрү.	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	2.2.1. - буюмдардын формасынын жана жасалгасынын биримдигин билет; 2.2.2. - декоративдик-прикладдык искусствонун пайда болуу тарыхын билет; 2.3.3. - композициялык мыйзамдарды (бүтүндүгү, композиция борбору, типтештирүү ж.б.) эске алуу менен буюмдар үчүн чыгармачылык композиция түзөт.	2.1.1. - чыгармачылык иштерди жасоодо элдик кол өнөрчүлүктүн өзгөчөлүктөрүн колдоно алат; 2.3.2. - иштерди аткарууда ар кандай көркөм материалдарды жана ыкмаларды колдонот; 2.3.3-фантазиянын элементтерин колдонуу менен ар кандай техникаларда чыгармачылык композицияны түзөт.	2.1.1. - колдонмо жасалга өнөр чеберлеринин буюмдарынын баалуулугун аныктайт; 2.2.2. - кол өнөрүндө чыгармачылык иштерин аткаруунун негизги эрежелери жөнүндө айтып берет; 2.3.3. - сувенирдик иштерди аткарууда улуттук колорит жөнүндө билет.
3	3. Искусстводогу темалар жана образдар	1. Эмоционалдык. 2. Эстетикалык. 3. Чыгармачылык.	3.1.1. - Элдик чеберлердин декоративдик-прикладдык чыгармачылык ишмердүүлүгүнүн мазмуну жөнүндө айтып берет; 3.3.2. - элдик искусствонун улуттук өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен декоративдик-колдонмо искусство ыкмаларын аткарууда ар кандай материалдарды пайдаланат; 3.3.3. - мейкиндикте түсүн өзгөртүүсүн эске алып буюмдар үчүн эскиздерди түзөт (перспектива, түстөргө болгон жарыктын таасири).	3.1.1. - элдик кол өнөрчүлүктүн жана табигый материалдардан жасалган иштин өзгөчөлүктөрүн билет; 3.2.2. - оймо-чиймелер жана алардын түрлөрү, аталыштары, маанилери (символикасы) жөнүндө билет; 3.3.3. - жаныбарлардын жөнөкөй оймо-чиймелерин, силуэттерин буюмдардын бетине оюп түшүрүүнүн жолдорун өздөштүрөт.	3.1.1. – колдонмо жасалга өнөрү жана дизайн чыгармаларынын мазмунун талдайт; 3.3.2. - улуттук колоритте аткарылган чыгармачылык иштер менен интерьерди жасалгалайт; 3.3.3. - табигый материалды колдонуп, колго токулган ар кандай буюмдарды, ар кандай саман куурчактарды жасайт.

Пландаштырылган жыйынтыктар

Адамдын жана коомдун жашоосунда көркөм сүрөт өнөрүнүн ролу

Окуучу үйрөнөт:

- маданиятты өнүктүрүүдө искусствонун ролун жана ордун түшүнүү, искусствонун илим жана дин менен байланышын түшүнүү;

- дүйнөнү таанып билүүдө, адамга, табигый жана социалдык кубулуштарга болгон мамилени калыптандырууда искусствонун потенциалын аңдап билүү;

- адамдын материалдык жашоо чөйрөсүн түзүүдөгү искусствонун ролун түшүнүү;

- искусствонун негизги темаларын аңдап билүү жана аларга өзүнүн көркөм-чыгармачылык ишмердүүлүгүндө кайрылуу менен экспрессивдүү образдарды жаратуу.

Окуучу үйрөнүүгө мүмкүнчүлүк алат:

- искусство чыгармасында көркөм образдын автордук концепциясын бөлүп көрсөтүү жана талдоо;

- пластикалык искусство чыгармаларында "кооз" жана "түрү суук", "күлкүлүү" жана "трагедиялык" ж. б. эстетикалык категорияларын аныктоо жана бул билимдерди иш жүзүндө колдонуу;

- ар кандай доорлордун, көркөм стилдердин чыгармаларын айырмалоо;

- улуу чеберлердин эмгектерин көркөм чеберчилигин (жазуу ыкмасы менен) айырмалоо.

Жашоонун жана искусствонун руханий-адеп-ахлактык көйгөйлөрү

Окуучу үйрөнөт:

- искусствонун дүйнөлүк жана Ата Мекен тарыхы менен байланышын түшүнүү;

- дүйнө таанымды калыптандырууда, диний түшүнүктөрдү өнүктүрүүдө жана жаш муундардын руханий-адеп-ахлактык тажрыйбасын берүүдө искусствонун ролун аңдап билүү;

- көркөм чыгармалардын негизинде автордун моралдык-адеп-ахлактык позициясын концептуалдаштырууга жана ага өзүнүн позициясы менен байланыштырып баа берүүгө;

- өзүнүн көркөм ишмердүүлүгүндө дүйнөнүн кооздугун берүүгө, жашоонун жана искусствонун терс көрүнүштөрүнө болгон мамилесин билдирүүгө;

- кийинки муундар үчүн көркөм баалуулуктарды сактоонун маанилүүлүгүн, өлкөнүн, аймактын, шаардын турмушундагы сүрөт музейлеринин ролун түшүнүү.

Окуучу үйрөнүүгө мүмкүнчүлүк алат:

- көркөм образда жашоонун оң жана терс жактарын аныктоодо сүрөтчүнүн жарандык мобилдүүлүгүн түшүнүү;

- заманбап адамдын жашоосунда өнүккөн эстетикалык табиттин зарылдыгын түшүнүү;

- ата мекендик искусствонун эстетикага караганда этикалык артыкчылыкка багытталгандыгынын өзгөчөлүгүн түшүнүү.

Пластикалык искусство тили жана көркөм образ.

Окуучу үйрөнөт:

-жаратылышка, адамга, коомго эмоционалдык-баалуулук менен мамиле кылууга; мүнөздү, эмоционалдык абалды жана аларга карата өзүнүн мамилесин көркөм тилдин каражаттары менен айырмалоого жана көркөм-чыгармачылык иште берүүгө; ;

- көркөм образдын ролун жана искусстводогу "экспрессивдүүлүк" түшүнүгүн түшүнүү;

- сүрөт искусствосунун экспрессивдүү каражаттарын: композицияны, форманы, ритмди, сызыкты, түстү, көлөмдү, текстураны пайдалануу менен тегиздикте жана мейкиндикте берилген темага композицияларды түзүүгө; живописсте, скульптурада,

графикада өзүнүн көркөм-чыгармачылык ниетин ишке ашыруу үчүн ар кандай көркөм материалдарды кодоно билүүгө;

-живопись, графика, скульптура, декоративдик-прикладдык искусство каражаттары менен адамдын образын түзүүгө: тегиздикте жана көлөмдө адамдын бетинин, фигурасынын пропорциясын, сырткы көрүнүшүнүн, кийиминин, жасалгасынын мүнөздүү белгилерин берүүгө;

- предметтин геометриялык формасын байкоо, салыштыруу жана талдоо; ар кандай формадагы объекттерди сүрөттөө; живописсте, скульптурада, графикада, көркөм конструкцияда экспрессивдүү образдарды түзүү үчүн жөнөкөй формаларды колдонуу;

-тиричилик буюмдарын кооздоо үчүн декоративдик элементтерди, геометриялык, өсүмдүк оюмдарын, оймо-чиймелерди түзүү үчүн формалардын ритмин жана стилизациясын пайдаланууга; өзүнүн көркөм-чыгармачылык ишинде элдик көркөм кол өнөрчүлүк чыгармаларынын стилистикасынын өзгөчөлүгүн (жергиликтүү шарттарды эске алуу менен) өткөрүп берүүгө.

Окуучу үйрөнүүгө мүмкүнчүлүк алат:

- өзүнүн жана классташтарынын чыгармачылыгы жөнүндө ой-пикирин талдоо жана билдирүү;

- көркөм чыгармачылык ишеринде, дизайнга ылайык келген көркөм экспрессивдүүлүктүн материалдарын жана каражаттарын түшүнүү жана колдонуу;

- көркөм образды түзүү үчүн сүрөтчүлөр, скульпторлор, архитекторлор, дизайнерлер колдонгон экспрессивдүүлүк каражаттарын талдоо.

Көркөм сүрөт өнөрүнүн түрлөрү жана жанрлары

Окуучу үйрөнөт:

-көркөм сүрөт өнөрүнүн түрлөрүн (графика, живопись, скульптура, көркөм конструкциялоо жана дизайн, колдонмо жасалга өнөрү) айырмалай билүүгө жана ар кандай көркөм материалдарды жана алар менен иштөө ыкмаларын колдонуп, өзүнүн ой-ниетин билдирүү үчүн көркөм-чыгармачылык ишке катышууга;

- көркөм кол өнөрчүлүктүн түрлөрүн айырмалоо, алардын өзгөчөлүгүн түшүнүү;

- көркөм сүрөт искусствосунун жанрларын (портрет, пейзаж, натюрморт, турмуш-тиричилик, тарыхый, согуштук жанрлар) айырмалай билүү жана өзүнүн ниетин билдирүү үчүн ар кандай көркөм материалдарды жана алар менен иштөө ыкмаларын колдонуу менен көркөм-чыгармачылык иш-аракеттерге катышуу. Бүтүрүүчү үйрөнүүгө мүмкүнчүлүк алат:

- улуттук жана дүйнөлүк көркөм сүрөт искусствосунун шедеврлерин аныктоо.

3.2. Окуучулардын окуу жетишкендиктерин баалоонун негизги стратегиялары, методдору жана критерийлери

Окуу процессинин жүрүшүндө формативдик жана суммативдик баалоонун ар кандай түрлөрү колдонулат, алар окуучулардын жетишкендиктерин колдоого багытталган.

Өзүн өзү баалоо тутумун колдонууда мугалим балдар менен чыгармачылык ишти ийгиликтүү аткаруунун критерийлерин талкуулашы керек. Чыгармачыл композициянын натыйжаларын баалоонун критерийлери жана көрсөткүчтөрү төмөнкүлөр болушу мүмкүн: баракта сүрөттөлүштү композициялык уюштуруу; форманы түзүү, пропорцияларды берүү; композицияны түзүүдө түстү колдоно билүү, экспрессивдүүлүк; ойду түшүндүрүү аркылуу сүрөттөлгөнгө карата жеке мамилени билдире билүү; композициянын оригиналдуулугу.

Ошондой эле иштин темага, белгилүү бир идеяга ылайык келиши (эгер тема жана идея берилген болсо), таанып-билүүчүлүк жана жаратмандык иште алынган көркөм-чыгармачылык жетишкендиктерди талдоо (окуучу тарабынан бааланат) бааланат. Бул критерий боюнча баалоо окуучунун жеке жетишкендиктеринин призмасы, анын көркөм-чыгармачылык өнүгүүсү, аткарылган иштердин көргөзмөлөргө катышуу мүмкүнчүлүгү аркылуу өтөт. Көркөм чыгармачылык менен катар окуучунун интеллектуалдык демилгелүү чыгармачыл көрүнүштөрүн баалоо маанилүү: анын суроолорунун оригиналдуулугу, кошумча материалды өз алдынча издөө, айтылган кызыктуу божомолдор ж. б.

Чыгармачылык сүрөттөрдү талдоо эске алуу жана окуучунун кыялдануу жана кыялдануу ишинин бардык жактарын өз ара байланыштыруу зарыл. Эстететүүнүн жана фантазиянын образдарынын бардык булактары ар дайым адамга сырткы да, ички да – анын ойлору, сезимдери, кызыкчылыктары менен байланышкан.

Жыйынтыктоочу чыгармачыл композицияларды аткарууда мыкты сүрөт тартууга конкурс жарыяланат, иштердин көргөзмөлөрү жана башка көргөзмөлөргө катышуу уюштурулат.

Көркөм өнөр предмет боюнча жыйынтыктарды баалоо үчүн баалоо иштеринин түрлөрү

5 – таблица.

№ п/п	Тапшырма түрлөрү	Болжолдуу баалоо ченемин бөлүштүрүү
1.	Композицияны түзүү (объектилерди тегиздикке композициялык жайгаштыруу, форманы түзүү, пропорцияларды берүү)	15%
2.	Композициянын түс схемасы (графикалык жана живопись каражаттары менен композицияны түзүүдө түстү колдонуу)	15%
3.	Чыгармачыл иш: - композицияны билүү, теманы, оймо-чиймелерди туура чечүү (сүрөттүн бардык компоненттеринин өз ара ырааттуулугу, жалпы идеяны билдирүү жана мазмуну); - техниканы билүү (тапшырманы аткарууда колдонулуучу экспрессивдүү көркөм каражаттар); - чыгармачылык мамиле (жаратылган образдын оригиналдуулугу, жарыктыгы жана эмоционалдуулугу, анализдеп чара көрүү сезими жана иштин жасалгасынын шайкештиги, бардык иштин тыкандыгы); - чыгармачыл композиция жөнүндө пикир (аталышы, темасы, сюжети, бул теманын башка варианттары кандай болушу мүмкүн; эмне үчүн бул тема тандалды, анда эмнени билдиргим келди (мазмуну); кандай экспрессивдүү каражаттар колдонулду (композиция, перспектива, түс).	20%
4.	Чыгармачыл долбоор. - темалар боюнча чыгармачыл иштердин оозеки презентациясы (сүрөтчүлөрдүн иллюстрацияларын тандоо, ар кандай түрдөгү жана жанрдагы окуучулардын иши). Комплекстүү долбоор (адабият, музыка, жөйлүү сунуштарды айтуу, колдонуу менен чакан изилдөөлөрдү жүргүзүү).	15%
5.	Көркөм чыгармаларды баалоо: - ар кандай стилдеги, түрдөгү жана жанрдагы көркөм чыгармаларды көрө билүү, аларды талдоо, өз анализинин натыйжаларын сүрөттөө жана сунуштоо; - суроолордун оригиналдуулугу, кошумча материалдарды өз алдынча издөө, кызыктуу божомолдорду айтуу.	15%

б.	Портфолионун чыгармачыл презентациясы (сүрөтчүлөрдүн иллюстрацияларын тандоо, темалар боюнча чыгармачыл иштер).	20%
	Бардыгы	100%

Эскертүү: "Көркөм өнөр" предмети боюнча негизги мектептин компетенциясы боюнча предметти өздөштүрүү деңгээли төмөнкүдөй негизде бааланат:

- окуучунун алган жөндөмдөрүнүн жана көндүмдөрүнүн негизинде ар кандай темалар боюнча чыгармачылык иштерди жаратуу жөндөмдүүлүгү;
- көркөм каражаттарды жана аларга ылайык шаймандарды пайдалануу;
- искусствонун ар кандай түрлөрүнүн өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен композицияны сабаттуу куруу;

- темаларды өз алдынча тандоо, чыгарманын тандалган тематикасына, композициялык чечимине ылайык иштеп чыгуу жана негиздүү тандоо;

- көркөм чыгармаларды баалоо-ар кандай стилдеги, түрдөгү жана жанрдагы көркөм чыгармаларды көрө билүү, анализдөө, сүрөттөө жана анализдин натыйжаларын сунуштоо.

1-деңгээл (төмөн). Эстетикалык маданият, негизги эстетикалык категориялар жөнүндө чачыранды, системасыз билим басымдуулук кылат. Бул деңгээлдеги окуучулар эстетикалык муктаждыктардын начар көрүнүшү, эстетикалык баалоо жана ой жүгүртүү жөндөмсүздүгү менен мүнөздөлөт. *Элестетүү, ой жүгүртүү жана сезимдерге эс тутум үстөмдүк кылат, ошондуктан көндүмдөр оперативдүү деңгээлде ишке ашат.*

2-деңгээл (орто). Кырдаалдык-окуучулардын эстетикалык маданият жөнүндө, негизги эстетикалык категориялар жөнүндө маалымдуулугунун жетишсиздиги, эстетикалык муктаждыктардын эпизоддук көрүнүшү, эстетикалык баалоого жана ой жүгүртүүгө туруксуз жөндөмдүүлүгү, эмоционалдык сезимталдыктын жана эмпатикалык кабылдоонун чектелген диапозону менен айырмаланат. Бул деңгээлде турган окуучуларга эстетикалык элестетүүнүн төмөн өндүрүмдүүлүгү мүнөздүү, натыйжада чыгармачылык иш-аракеттерде сүрөттөрдүн стандарттуулугу, кайталанышы.

3-деңгээл (жогорку). Системалаштырылган, эстетикалык маданият жөнүндө терең билим, негизги эстетикалык категориялар жөнүндө, эстетикалык муктаждыктардын туруктуу көрүнүшү, эстетикалык баалуулуктардын масштабын түзүүчү эстетикалык көз караштын өнүккөн жөндөмү, искусствонун жана эстетикалык ой жүгүртүүнүн көрүнүштөрүн далилдүү, негизделген, идеялык-эмоционалдык баалоо жөндөмү. Элестетүүнүн өндүрүмдүүлүгү чыгармачыл иш-аракеттердин оригиналдуу жана баалуу өнүмдөрүндө ишке ашырылган образдарды жаратууну камсыз кылат.

5-класстын мисалында компетенттүүлүк боюнча предметти өздөштүрүү деңгээли

6 – таблица.

Мазмун линиясы	Индикаторлор		
	Биринчи деңгээл	Экинчи деңгээл	Үчүнчү деңгээл
1. Көркөм сапаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс ж.б.).	1. Алынган билимдин негизинде ар кандай сүрөттөө ыкмаларын колдонуу менен көркөм образ жаратат.		
	- жашоодон сүрөттөйт.	- жаратылыштагы гүлдөрдүн мейкиндик мамилелерин, алардын тоналдык чечимдерин талдайт	- сүрөт искусствосунун негизги мыйзамдарын колдонот: макет, симметрия, форма, пропорция, конструкция, перспектива, ритм, түс, тон ж. б.
2. Көркөм-сүрөт	1. Көркөм сүрөт искусствосунун мыйзамдарын аткаруунун негизги багыттарын түрлөрдө жана жанрларда пайдаланат		

чыгармачылыгын ын түрлөрү жана жанрлары	- көркөм сүрөт искусствосунун түрлөрүн жана жанрларын айырмалайт.	- Кыргызстандын жана башка өлкөлөрдүн белгилүү сүрөтчүлөрүнүн чыгармаларын, алардын белгилүү чыгармаларын билет.	- көркөм сүрөт искусствосун талдап, өз оюн айта алат.
3. Искусстводогу темалар жана образдар.	3. Жаратылыштан тематикалык тапшырманы же ишти сүрөттөөдө композициялык чечимдерди колдонушат.		
	- композициялык мыйзамдарды түшүнөт (бүтүндүгү, композициянын борбору, типтештирүү ж.б.).	- өз эмгектеринде сызыктуу жана аба перспективасынын курулушун талдайт	- интерьердеги перспективаны; интерьердеги түс гаммаларын жана алардын мейкиндикти уюштуруудагы маанисин, композициянын борборун бөлүп көрсөтөт.

Бөлүм 4. ОКУУ ПРОЦЕСИН УЮШТУРУУГА ТАЛАПТАР

4.1. Предметти окутуунун методикасына коюлуучу негизги талаптар

Балдардын, кыздардын көркөм жөндөмүн өнүктүрүүнүн маанилүү шарты-бул окуу процессинде ага жекече мамиле кылуу. Жеке өзгөчөлүктөрүнө байланыштуу бардык балдарда чыгармачылыктын өнүгүшү бирдей болушу мүмкүн эмес.

Окуучулар менен жекече иш алып барууда, өзгөчө алсыздар, окууга жана мыкты окуучулардан артта калбоого, окуучулардын өз алдынча иштөөгө толук күч-кубат менен үйрөтүүгө, өтө чыгармачыл жөндөмдүүлүктөрү бар окуучулардын өнүгүүсү үчүн жагымдуу шарттарды түзүүгө чоң ишеним жана колдоо көрсөткөндөй жүргүзүлүшү керек. Окуу процессинде жеке иштен тышкары жамааттык жана топтук иштерди уюштуруу ыкмасын колдонуу керек.

Тапшырмаларды аткарууда окуучулар сүрөттөөнүн ар кандай технологияларын колдонушат, мисалы, манжа, таякча, кыл калем менен сүрөт тартуу, пластилинден скульптура жасоо, табигый материал менен иштөө ж.б. сабактарда маселени чечүүнүн көп варианттуу мүмкүнчүлүктөрүн көрсөтүү керек.

Көркөм өнөр сабактарында мугалим балдарды коопсуздуктун жалпы эрежелери менен тааныштырышы керек (көркөм каражаттар менен иштөө эрежелери, кайчы, клей менен иштөө эрежелери ж.б.). МКТны колдонуу мугалимге окуучулардын жеке өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен окуу процессин кызыктуу, ар түрдүү, интенсивдүү кылууга жардам берет, мугалим универсалдуу окуу иш-аракеттерин түзөт. МКТны колдонуу иштин ар кандай түрлөрү аркылуу окуучулардын мотивациясын жана когнитивдик активдүүлүгүн кыйла жогорулатат.

4.2. Ресурстук камсыздоого минималдуу талаптар

Жалпы билим берүү уюмдарында окуу процессин окуу-методикалык камсыздоо Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги тарабынан жыл сайын чыгарылуучу жаңы окуу жылында окуу предметтерин окутуу жөнүндө нускамалык-

методикалык катка ылайык ишке ашырылат.

"Искусство" билим берүү тармагы боюнча программаларды ишке ашыруу мектепте атайын жабдылган "Көркөм өнөр" кабинетинин шарттарында жана зарыл окуу материалдарынын, буюмдардын, экрандык жана басма куралдарынын, анын ичинде майыптуулугу бар балдар үчүн көмөкчү материалдардын болушу менен камсыз кылынат.

Мектептин китепкана фонду белгиленген ченемдерге ылайык "Көркөм өнөр" предмети боюнча зарыл болгон окуу жана методикалык адабияттарды камтууга тийиш. Китепкана фонду жана китепкананын маалымат базасы кагаз жана электрондук вариантта болушу керек.

Көркөм чыгармаларды көрсөтүүдө практикалык иштерди, таблицаларды, иллюстрацияларды, ар кандай сүрөтчүлөрдүн сүрөттөрүнүн репродукцияларын этап-этабы менен аткаруу сүрөттөлгөн плакаттардын болушу чоң мааниге ээ, ошондуктан мугалим слайддарды көрсөтүү үчүн керектүү аппаратуранын болушу зарыл. Мектеп окуучулары Көркөм өнөр предметин ийгиликтүү өздөштүрүү үчүн маалыматтык технологияларды колдонуу жана предметти ресурстук жактан камсыз кылуу маанилүү.

Басма куралдары

- Белгилүү кыргыз жана чет өлкөлүк сүрөтчүлөр тарабынан аткарылган иллюстрациялар, сүрөттөр.
- Түс таануу, перспектива, оймо-чиймелерди түзүү боюнча таблицалар.
- Архитектура, кийим-кече, турмуш-тиричилик буюмдарын стили боюнча үлгүлөр.
- Объекттерди, өсүмдүктөрдү, бак-дарактарды, жаныбарларды, канаттууларды, адамдарды этап-этабы менен тартуу эрежелери боюнча схемалар.
- Элдик кол өнөрчүлүк боюнча, улуттук кийимдер боюнча, декоративдик-прикладдык искусство боюнча таблицалар.
- Дидактикалык таркатма материал: көркөм сабаттуулук боюнча карталар.

Маалыматтык-коммуникациялык каражаттар

- Мультимедиялык окуу программалары.
- Искусство боюнча электрондук китепканалар.

Окутуунун техникалык каражаттары

- Искусство боюнча электрондук китепканалар.
- Аудио жана видео жабдуулар.
- Заманбап көркөм программалык камсыздоосу бар компьютерлер.
- Слайд-проектор.
- Интерактивдүү доска.
- Магниттик такта.
- Экран.
- Телекөрсөтүү.
- Мүмкүнчүлүгү чектелген балдар үчүн калем жана башка буюмдар.

Экран-үн чыгаруучу колдонмолору

- Адабий чыгармаларга музыканын аудиосу.
- Видеороликтер жана презентациялар: архитектура эстеликтери; көркөм музейлер; көркөм сүрөт искусствосунун түрлөрү жана жанрлары боюнча.
- Айрым сүрөтчүлөрдүн чыгармачылыгы;
- Элдик кол өнөрчүлүк;
- Көркөм стилдер жана технологиялар.

Окуу-практикалык жабдуулар

- Мольберттер.
- Конструкторлор.
- Акварель боёктору, гуашь боётору.
- Ар кандай форматтагы кагаз.
- Түстүү кагаздар.
- Маркерлер.
- Мом карандаштары.
- Түстүү пастел боёктору.
- Түрдүү материалдардан даярдалган кыл калемдер № 3, 5, 10, 20.
- Стектер.
- Кайчы.
- Иштерди жасалгалоо үчүн алкактар.

Өзүнөн көрүп тартуу үчүн буюмдар

- Жашылча-жемиштерди муляж (комплект).
- Гербарийлер.
- Декоративдик-прикладдык искусство жана элдик кол өнөрчүлүк буюмдары.
- Гипс геометриялык органдары.
- Гипс жасалгалары.
- Адам фигурасынын модели.
- Керамикалык буюмдар.
- Түрдүү түстөгү кездемелер (драпировкалар).
- Тиричилик буюмдары (кофе идиштери, кумуралар, чайнектер жана башкалар.).

Мотивациялоочу жана коопсуз билим берүү чөйрөсүн түзүү

Окутуу мотивациясын өнүктүрүү боюнча педагогикалык иш-аракеттердин негизинде инсанга багытталган мамиленин принциптери турат, анын максаты окуучунун өнүгүшү жана өзүнө өзү өнүктүрүү, окуу иш-аракеттеринде анын жеке жөндөмдүүлүктөрүн аныктоо жана активдүү пайдалануу үчүн максималдуу жагымдуу шарттарды түзүү болуп саналат.

Визуалдык искусствону окутуунун негизин төмөнкү принциптер түзөт:

- көркөм сүрөт өнөрү боюнча тренинг өзүн өзү көрсөтүүгө жана инсанды өнүктүрүүгө, дүйнөлүк көркөм маданияттын үлгүлөрү менен байланышууга багытталган;

- искусствого жана көркөм табитке болгон кызыгууну өнүктүрүү чыгармачылык иштен болгон жеке тажрыйбасы, калыптанган өзүнүн эстетикалык эталондорунун, искусствонун тилин өздөштүрүүнүн негизинде түзүлөт;

- сүрөт искусствосуна окутуунун жүрүшүндө балдарга мүмкүн болушунча көбүрөөк тандоо эркиндигин берүү зарыл: чыгармачылык иштин ниетин, иштин түрүн, көркөм материалдарды, жеке же топтук ишти, чыгармачылык тапшырманы аткаруунун татаалдыгын, үй тапшырмасынын формасын ж. б.;

– баштапкы этаптарда мугалим окуучуларга көркөм иш - аракеттердин ар кандай ыкмаларын көрсөтөт, андан кийин балдар аларды өздөштүрүп, көркөм жана окуу иш-аракеттеринин жеке тажрыйбасын түзүшөт;

– өзүнүн сүрөтчүлүк иш-аракетин окутуу процессин таанып-билүүчүлүк жана чыгармачылык милдеттерди талдоонун негизинде дароо түзүү зарыл, ошону менен окуу иш-аракеттеринин өнүгүүсүн башкаруу: пландаштыруу, контролдоо, баалоо ж. б.;

- сүрөт искусствосун изилдөө процессинде ой жүгүртүүнүн ар кандай түрлөрүн өнүктүрүү зарыл: өз ишинин натыйжаларын жана чыгармачылык процессин талдоо, өз иш-аракеттерин башкаруу ыкмалары, ошондой эле көркөм чыгарманы кабыл алуу (ой-пикир, экспрессивдүүлүк каражаттары, эстетикалык баалуулук, искусствонун белгилүү бир дооруна, багытына жана стилине таандыктыгы ж.б.).

Мотивациянын калыптанышы-инсанды өнүктүрүү жана тарбиялоо маселелерин чечүү. Көркөм өнөр сабактарында окуучулардын окуу-таанып билүү иш-аракеттеринин мотивациясын жогорулатуу окуучулардын дүйнө таанымын калыптандырууга өбөлгө түзөт.

Көркөм өнөр сабактары балдардын таанып-билүүчүлүк жана чыгармачылык активдүүлүгүн өнүктүрүүгө кеңири мүмкүнчүлүк берет. Бул, бир жагынан, иш-аракеттер чыгармачылык активдүүлүктү талап кылса, экинчи жагынан, көркөм чыгармачылык менен машыгуу үчүн белгиленген эстетикалык багыт мүнөздүү экендиги менен түшүндүрүлөт. Мектеп балдар, кыздар кооз нерселер менен жолугушканда сезген кубанычы жана ырахаты андагы боорукердикти, курчап турган дүйнөгө сезимдерин тарбиялоого өбөлгө түзөт, көп түрдүүлүктүн баалуулуктарын камтыган, көркөм маданият аркылуу өз өлкөсүнүн жана дүйнөнүн элдеринин руханий баалуулуктарына жакындатуучу түрткү берүүчү окуу чөйрөсүн түзөт.

АДАБИЯТТАР

1. Абдыбаев К.Ы. Сүрөт өнөрү жана жанрлары. – Бишкек: «Калыс» басма үйү, 2021.
2. Абдыбаев К. Ы. Койчуманова ж.б. Энесай кыргыздарынын маданияты жана көркөм өнөрү - Бишкек: "Калем" басма үйү, 2022.
3. Акматалиев А. Кыргыздын уз-устаттары: Антология. - Бишкек: КЭнын Башкы редакциясы, 1997.
4. Акматов Д.А., Бердибаева С., Марков Р.А. Көркөм өнөр булагы. - Бишкек: Педагогика, 2002.
5. Акматов Д.А., Оторбаев А. М. ж.б. Жалпы билим берүүчү орто мектептердин 1-7-класстары үчүн Көркөм өнөр предмети боюнча Программа. - Бишкек, 2018.
6. Кыргыз Республикасында инклюзивдик билим берүүнү өнүктүрүү концепциясы (Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 19-июлундагы 2019-жылдын № 360 токтомуна 1-тиркеме). - Бишкек, 2019.
7. Кыргыз Республикасынын 2003-жылдын 30-апрелиндеги № 92 "Билим берүү жөнүндө" Мыйзамы.
8. Окуу-методикалык комплекстердин дискриминацияга каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүүнүн методикасы. Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги тарабынан 2019-жылдын 16-сентябрында № 1096/1 буйругу менен бекитилген (3-тиркеме). - Б., 2019.
9. Новый соцреализм.– Б.: Издатель Churecbooks.,2022.
10. Энциклопедия рисования. - М: Росман, 2002.